

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΟΡΕΙΝΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ
(1995-2004)»**

**ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ:
ΓΚΑΖΕΛΗ ΕΛΒΙΣΑ**

**ΕΠΟΠΤΕΥΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:
ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ**

ΠΑΤΡΑ 2009

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 - ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	Σελ 8
--------------------	-------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 – ΜΟΡΦΕΣ ΟΡΕΙΝΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

2.1 ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ – ΜΟΡΦΕΣ ΟΡΕΙΝΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	Σελ 8
2.1.1 ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	Σελ 10
2.1.2 ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	Σελ 11
2.1.3 ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	Σελ 12
2.1.4 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ.....	Σελ 13
2.1.5 ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	Σελ 16
2.1.6 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	Σελ 16
2.1.7 ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	Σελ 17
2.1.8 ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	Σελ 17
2.1.9 ΟΔΟΠΟΡΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	Σελ 18
2.1.10 ΕΚΔΡΟΜΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	Σελ 19
2.1.11 ΘΗΡΑΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	Σελ 19

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 – EXTREME SPORTS

3.1 ΤΙ ΜΠΟΡΕΙ ΚΑΝΕΙΣ ΝΑ ΓΝΩΡΙΣΕΙ ΚΑΙ ΝΑ ΑΠΟΛΑΥΣΕΙ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ	Σελ 20
---	--------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 – ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

4.1 ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ.....	Σελ 23
4.2 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ - ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ.....	Σελ 24

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 – ΟΙ ΠΕΝΤΕ ΝΟΜΟΙ & ΤΑ ΑΣΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

5.1 ΟΙ ΠΕΝΤΕ ΝΟΜΟΙ.....	Σελ 26
5.1.1 ΝΟΜΟΣ ΔΡΑΜΑΣ.....	Σελ 27
5.1.2 ΝΟΜΟΣ ΚΑΒΑΛΑΣ.....	Σελ 27
5.1.3 ΝΟΜΟΣ ΞΑΝΘΗΣ.....	Σελ 28
5.1.4 ΝΟΜΟΣ ΡΟΔΟΠΗΣ.....	Σελ 29
5.1.5 ΝΟΜΟΣ ΕΒΡΟΥ.....	Σελ 29
5.2 ΑΣΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ.....	Σελ 29
5.2.1 ΚΑΒΑΛΑ.....	Σελ 30
5.2.2 ΚΟΜΟΤΗΝΗ.....	Σελ 31
5.2.3 ΔΡΑΜΑ.....	Σελ 33
5.2.4 ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗ.....	Σελ 33
5.2.5 ΞΑΝΘΗ.....	Σελ 34
5.2.6 ΟΡΕΣΤΙΑΔΑ.....	Σελ 34

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 – ΚΛΙΜΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ, ΟΡΕΙΝΑ ΚΑΤΑΦΥΓΙΑ & ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

6.1 ΚΛΙΜΑΤΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ.....	Σελ 36
6.2 ΟΡΕΙΝΑ ΚΑΤΑΦΥΓΙΑ & ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ.....	Σελ 37

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 – ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ

7.1 ΛΕΙΒΑΔΙΤΗΣ.....	Σελ 40
7.2 Η ΚΟΙΛΑΔΑ ΤΟΥ ΟΡΦΕΑ.....	Σελ 40
7.3 ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ.....	Σελ 42
7.4 ΟΡΕΙΝΟΙ ΟΓΚΟΙ.....	Σελ 42
7.5 ΠΑΓΓΑΙΟ ΟΡΟΣ.....	Σελ 45

7.6 ΤΟ ΟΡΟΣ ΣΥΜΒΟΛΟ.....	Σελ 45
7.7 ΤΟ ΔΕΛΤΑ ΤΟΥ ΝΕΣΤΟΥ.....	Σελ 46
7.8 ΔΕΛΤΑ ΕΒΡΟΥ.....	Σελ 46
7.9 Η ΛΙΜΝΗ ΒΙΣΤΩΝΙΔΑ.....	Σελ 47
7.10 Η ΛΙΜΝΗ ΜΗΤΡΙΚΟΥ Η ΙΣΜΑΡΙΔΑ.....	Σελ 48
7.11 ΤΟ ΔΑΣΟΣ ΤΗΣ ΔΑΔΙΑΣ.....	Σελ 49
7.12 ΤΟ ΔΑΣΟΣ ΕΛΑΤΙΑΣ.....	Σελ 49
7.13 ΧΑΙΝΤΟΥ ΚΟΥΛΑ.....	Σελ 50
7.14 ΣΠΗΛΛΑΙΟ ΑΓΓΙΤΗ.....	Σελ 51
7.15 ΣΠΗΛΛΑΙΟ ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ.....	Σελ 52
7.16 Η ΣΤΡΥΜΗ.....	Σελ 54
7.17 ΙΑΜΑΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ.....	Σελ 55

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 - ΥΠΟΔΟΜΕΣ

8.1 ΥΠΟΔΟΜΕΣ – ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ.....	Σελ 56
8.1.1 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ.....	Σελ 56
8.1.2 ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ.....	Σελ 56
8.1.3 ΑΛΛΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ.....	Σελ 58
8.2 ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΗ ΠΡΟΣΒΑΣΗ.....	Σελ 58

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9 - Η ΑΝΟΔΟΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

9.1 Η ΑΝΟΔΟΣ ΤΟΥ ΟΡΕΙΝΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	Σελ 59
9.1.1 ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ.....	Σελ 60
9.1.2 ΥΠΑΡΧΟΥΣΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ.....	Σελ 62
9.1.3 ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ.....	Σελ 65

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10 – ΜΕΛΕΤΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΟΡΕΙΝΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

10.1 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΜΕΛΕΤΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΟΡΕΙΝΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ Α. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ – ΘΡΑΚΗ.....	Σελ 65
10.1.1 ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ.....	Σελ 67
10.1.2 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.....	Σελ 69

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11 - ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

11.1 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΤΟΥ Ε.Ο.Τ.....	Σελ 72
11.2 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ Γ' ΗΛΙΚΙΑ.....	Σελ 74
11.3 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΕΠ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΟΡΕΙΝΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ.....	Σελ 78

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12 - ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ

12.1 ΧΩΡΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ.....	Σελ 85
12.2 ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ.....	Σελ 86

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13 - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

13.1 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	Σελ 87
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	Σελ 89
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	Σελ 92

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία, χρησιμοποιεί σαν υπόβαθρο την γεωγραφική περιοχή εκείνη που ορίζεται από τα διοικητικά όρια της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (ΠΑΜΘ) και αναφέρεται στην τουριστική δραστηριότητα της περιοχής, στις τουριστικές υποδομές, αλλά και τις τουριστικές ροές προς την περιοχή, ποσοτικά και ποιοτικά.

Διαπιστώνονται οι προϋποθέσεις για μια ισορροπημένη ανάπτυξη της τουριστικής δραστηριότητας της Περιφέρειας, με περιορισμό παράλληλα των αιτιών που οδηγούν στην εμφάνιση αρνητικών επιπτώσεων λόγω της τουριστικής δραστηριότητας είτε αυτή επηρεάζει την οικονομία, είτε το περιβάλλον, είτε την κοινωνία είτε τον πολιτισμό.

Επιχειρείται η παρουσίαση των προσπαθειών που γίνονται προς την κατεύθυνση της ανάπτυξης των ορεινών περιοχών σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο και η κριτική τους με βάση αφ' ενός την συστηματική έρευνα, μελέτη και αξιόπιστη καταγραφή και παρακολούθηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της φυσικής και κοινωνικοοικονομικής τους πραγματικότητας (και των αναπόδραστον σύμφυτων προβλημάτων τους) και αφ' ετέρου τους στόχους και το όραμα της ολοκληρωμένης αξιοβίωτης ανάπτυξής τους.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

7.3	Ενδοπεριφερειακή Κατανομή της Έκτασης της Περιφέρειας	Σελ 42
8.2	Αφίξεις αλλοδαπών Τουριστών στα Αεροδρόμια της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης	Σελ 59
9.2	Επισκεψιμότητα Μουσείου Φυσικής Ιστορίας Ροδόπης	Σελ 63
10.1	Αναπτυξιακή στρατηγική	Σελ 66
11.3	Προγράμματα Υλοποίησης	Σελ 80

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 - ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην είσοδο της Ενωμένης Ευρώπης, στο βορειανατολικό τμήμα της Ελλάδας, η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης αποτελεί τον συνδετικό κρίκο ανάμεσα στην Ανατολή και τη Δύση, το Βορρά και το Νότο.

Ανέπαφη από τις μεγάλες μάζες τουρισμού, συνδυάζει γωνιές με ειδυλλιακή γαλήνη, με άλλες που σφύζουν από κοσμική ζωή και κίνηση. Ένα μοναδικό κομμάτι φιλόξενης Ελληνικής γης για τον επισκέπτη που ψάχνει κάτι το διαφορετικό.

Κατάλευκες χιονισμένες βουνοπλαγιές, βαθύσκιατα δάση με μονοπάτια, κρυστάλλινοι καταρράχτες, σπηλιές παραμυθένιες με υπόγειους ποταμούς και λίμνες, σπάνιοι υδροβιότοποι, λιμνοθάλασσες, μοναδικής σημασίας ποτάμια, ο Νέστος και ο Έβρος, λίκνα ζωής για χιλιάδες πανέμορφα πουλιά. Εύφοροι κάμποι γεμάτοι χρώματα και ευωδιές, γαλαζοπράσινες θάλασσες με απέραντες αμμώδεις παραλίες.

Προϊστορικοί οικισμοί, αρχαίες πόλεις με τα τείχη και τα λιμάνια τους, τα ιερά και τις αγορές τους, τα μεγαλόπρεπα θέατρα και τους πλακόστρωτους δρόμους, εναλλάσσονται με μεσαιωνικά κάστρα και τα βυζαντινά μοναστήρια. Στην ξεχωριστή αυτή Περιφέρεια η ελληνική Παράδοση και φιλοξενία βρίσκουν έναν άξιο εκπρόσωπό τους και προσκαλούν τον επισκέπτη σε μέρη, όπου κάθε βήμα είναι και ένα ταξίδι....

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 – ΜΟΡΦΕΣ ΟΡΕΙΝΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

2.1 ΟΡΕΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Σημαντικός τομέας για την ανάπτυξη της περιοχής αναδεικνύεται ο Τουρισμός και κυρίως ο ορεινός τουρισμός. Τα άτομα που επιλέγουν τον ορεινό τουρισμό είναι άτομα που αναζητούν στις διακοπές τους το τρίπτυχο « Φύση - Φιλία – Φιλοξενία », που έχουν συγκεκριμένα ενδιαφέροντα όπως φυσιολάτρες,

ορειβάτες, παρατηρητές γλωρίδας και πανίδας και είναι ιδιαίτερα ευαίσθητοποιημένα στα περιβαλλοντικά και κοινωνικά προβλήματα.

Ο ορεινός τουρισμός είναι μια ήπια μορφή βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης και πολύπλευρης δραστηριότητας στον ορεινό χώρο, η οποία:

- Φέρνει τον επισκέπτη σε επαφή με τη φύση με τις δραστηριότητες στην ύπαιθρο, στις οποίες θα μπορεί να συμμετέχει, να αθληθεί, να ψυχαγωγηθεί και να νιώσει τη χαρά της περιήγησης και της γνώσης, να γνωρίσει τα βουνά και τις φυσικές ομορφιές στις ορεινές αυτές αγροτικές περιοχές, να γνωρίσει τις αγροτικές ασχολίες, τα τοπικά προϊόντα, την παραδοσιακή κουζίνα και την καθημερινή ζωή των κατοίκων, τα πολιτισμικά στοιχεία και τα αυθεντικά χαρακτηριστικά του χώρου.
- Δραστηριοποιεί τις παραγωγικές, πολιτισμικές και αναπτυξιακές δυνάμεις του συγκεκριμένου τόπου συμβάλλοντας έτσι στην βιώσιμη περιβαλλοντική, οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των ορεινών αυτών περιοχών. Δίνει τη δυνατότητα τόνωσης της τοπικής αγοράς με την παραγωγή τοπικών γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων, δημιουργεί θέσεις εργασίας και να τελικά κρατεί τον πληθυσμό στην ύπαιθρο ενισχύοντας το εισόδημα των αγροτικών οικογενειών.

ΜΟΡΦΕΣ ΟΡΕΙΝΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

1. Οικολογικός τουρισμός
2. Θεραπευτικός τουρισμός
3. Αθλητικός τουρισμός
4. Τουρισμός τρίτης ηλικίας
5. Αγροτουρισμός
6. Πολιτιστικός τουρισμός
7. Ιστορικός τουρισμός

8. Χειμερινός τουρισμός
9. Οδοιπορικός τουρισμός
10. Εκδρομικός τουρισμός
11. Θηραματικός τουρισμός

2.1.1 ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Η Ελλάδα διαθέτει ιδιαίτερα πλούσιο και ποικίλο φυσικό περιβάλλον, καθώς παρά τη μικρή της έκταση παρουσιάζει σπάνια γεωμορφολογία με έντονες αντιθέσεις και πολλές περιοχές υψηλής οικολογικής αξίας. Χιλιάδες δαντελωτές ακτές, επιβλητικά βουνά, σπήλαια και φαράγγια, λίμνες, ποτάμια, βιότοποι εξαιρετικής ομορφιάς και μοναδικά οικοσυστήματα «προικίζουν» την ελληνική γη με εντυπωσιακά τοπία, τα οποία σε συνδυασμό με το ήπιο κλίμα της χώρας, καθιστούν την Ελλάδα ιδανικό προορισμό για τους λάτρεις του οικολογικού – εναλλακτικού τουρισμού.

Επισκεπτόμενος διάφορες περιοχές της χώρας, ο φυσιολάτρης περιηγητής έχει την ευκαιρία:

- να περιπλανηθεί στα αισθητικά δάση ή να εξερευνήσει τους εθνικούς δρυμούς όχι μόνο στην ορεινή ενδοχώρα αλλά και σε ορισμένα νησιά ή κοντά σε ποταμούς και σε λίμνες.
- να απολαύσει τα υπέροχα μνημεία της φύσης, τα φαράγγια, τα σπήλαια και τους καταρράκτες.
- να παρατηρήσει και να θαυμάσει τα σπάνια είδη πουλιών που φωλιάζουν ή καταφεύγουν στα παράκτια οικοσυστήματα και τους υγρότοπους (βραχώδεις ακτές, αμμώδεις παραλίες, αμμοθίνες, «δέλτα» ποταμών, λίμνες, έλη, αλίπεδα κ.α.)
- να μελετήσει την εξαιρετική ποικιλία της χλωρίδας στην ελληνική ύπαιθρο

- να συμμετάσχει σε δραστηριότητες extreme σπορ που τα τελευταία χρόνια γνωρίζουν θεαματική άνοδο στην Ελλάδα
- και τέλος, να διαμείνει σε πρότυπες αγροτουριστικές μονάδες που αναπτύσσονται σε όλη την επικράτεια και δίνουν τη δυνατότητα στον επισκέπτη να γνωρίσει την τοπική αρχιτεκτονική, πολιτισμική και γαστρονομική παράδοση, αλλά και τα προϊόντα, τις αγροτικές ασχολίες και την καθημερινή ζωή των κατοίκων κάθε περιοχής.

Οι επισκέπτες των οικολογικά ευαίσθητων περιοχών οφείλουν να τηρούν προσεκτικά τις απαιτήσεις για την προστασία του περιβάλλοντος από τη ρύπανση, την αποφυγή κάθε ενόχλησης των φυσικών βιοτόπων και διατάραξης της ισορροπίας των οικοσυστημάτων.

2.1.2 ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Η φύση εκτός από σπάνια τοπία και ιδιαίτερες φυσικές ομορφιές, χάρισε στην Ελλάδα και πηγές με σημαντικές θεραπευτικές ιδιότητες. Τα ιαματικά λουτρά αποτελούν μέρος του εθνικού πλούτου της χώρας, ενώ οι θεραπευτικές τους ιδιότητες ήταν γνωστές, ήδη, από τους αρχαίους χρόνους.

Οι ιαματικοί φυσικοί πόροι είναι διάσπαρτοι στην ελληνική επικράτεια, ενώ τα νερά των συγκεκριμένων πηγών διαφέρουν από τα συνηθισμένα, είτε λόγω της υψηλής τους θερμοκρασίας είτε λόγω της παρουσίας σπάνιων δραστικών συστατικών. Τα νερά αυτά χαρακτηρίζονται ως μεταλλικά εξαιτίας της θερμοκρασίας ή της γενικής τους χημικής σύστασης. Εκτός από τις ψυχρές μεταλλικές πηγές υπάρχουν και οι θερμοπηγές, με τις οποίες οικοδομήθηκε ένας κλάδος θεραπευτικής αγωγής, η ιαματική υδροθεραπεία (θερμαλισμός).

Η γεωγραφική κατανομή των πηγών δεν είναι τυχαία, καθώς συνδέεται είτε με τεκτονικά γεγονότα, όπως, για παράδειγμα, στις περιπτώσεις των πηγών της Σαμοθράκης. Η υδροθεραπεία είναι ιδιαίτερα σημαντική για την αντιμετώπιση

πολλαπλών παθήσεων, όπως είναι τα αρθριτικά και οι ρευματοπάθειες, διακρίνεται σε δύο είδη:

- ♦ την εσωτερική, η οποία περιλαμβάνει την *ποσιθεραπεία* (πόση ιαματικών νερών), *εισπνοθεραπεία* (εισπνοή των αερίων ή των σταγονιδίων των μεταλλικών νερών) και τις *πλύσεις* (στοματικές, ρινικές, γυναικολογικές)
- ♦ την εξωτερική, η οποία περιλαμβάνει τα *λουτρά*, τις *καταιωνίσεις* (για ορισμένο χρόνο το σώμα δέχεται το θερμομεταλλικό νερό, που έρχεται με ψηλή ή χαμηλή πίεση) τις *υδρομαλάξεις* (το σώμα δέχεται την πίεση του νερού), την *υδροκινησιοθεραπεία* (συνδυασμός λουτροθεραπείας και κινησιοθεραπείας, όσο το σώμα βρίσκεται στο νερό) και την *πηλοθεραπεία* (εφαρμογή πηλού, που έχει «ωριμάσει», σε σημεία του σώματος με διάφορες παθήσεις)

Για την ανάπτυξη του ιαματικούτουρισμού και γενικότερα, του τουρισμού υγείας, λειτουργούν ήδη δύο κέντρα θαλασσοθεραπείας, εφοδιασμένα με το ειδικό σήμα λειτουργίας του Ε.Ο.Τ. και είναι υπό κατασκευή άλλα δυο. Σε αυτήν την κατηγορία τουριστικής υποδομής περιλαμβάνονται, επίσης, τα 14 υδροθεραπευτήρια (ιδιοκτησίας του Ε.Ο.Τ), στα οποία εξυπηρετούνται ετησίως περί τα 100.000 άτομα, με 1.400.000 θεραπευτικές αγωγές (λούσεις, κλπ.) καθώς και δεκάδες άλλες ιαματικές πηγές που λειτουργούν από τοπικούς φορείς και προσφέρουν στους επισκέπτες σύγχρονες υπηρεσίες υψηλών προδιαγραφών.

2.1.3 ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Είναι η ειδική μορφή τουρισμού που συνδύαζε και την αθλητική δραστηριότητα. Ο αθλητικός τουρισμός θεωρείται σύγχρονο φαινόμενο σε αντίφαση με τη διαχρονικά στενή σχέση μεταξύ αθλητισμού και τουρισμού. Ο λόγος είναι ότι μόλις τα τελευταία χρόνια άρχισε να αντιμετωπίζεται ως

αυτόφωτο κομμάτι της τουριστικής και της αθλητικής βιομηχανίας αλλά και να αποκτά ακαδημαϊκή οντότητα.

Συνδυάζοντας δυο από τις πλέον δημοφιλείς δραστηριότητες ο αθλητικός τουρισμός κατάφερε να προσελκύσει σημαντικό αριθμό ενδιαφερομένων αποκτώντας την αντίστοιχη οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική σημασία. Παράλληλα, οι παραγωγοί της τουριστικής βιομηχανίας οι οποίοι ανέκαθεν αναζητούσαν νέους τομείς επέκτασης των δραστηριοτήτων τους διέκριναν νωρίς τα οικονομικά κυρίως οφέλη του αθλητικού τουρισμού και προχώρησαν σε σημαντικές επενδύσεις. Ως συνέπεια, ο αθλητικός τουρισμός χαρακτηρίζεται από γοργό ρυθμό ανάπτυξης, μεγάλες δυνατότητες εξέλιξης και από το ιδιαίτερο ενδιαφέρον που δημιουργεί σε όλους τους εμπλεκόμενους στο τουριστικό κύκλωμα, παραγωγούς και καταναλωτές.

Πολλοί συγγραφείς ορίζουν την έννοια του αθλητικού τουρισμού ως όλες τις μορφές ενεργητικής και παθητικής ανάμιξης σε αθλητικές δραστηριότητες όπου η συμμετοχή είναι τυχαία ή οργανωμένη και γίνεται για επαγγελματικούς ή μη λόγους με προϋπόθεση τη μετακίνηση μακριά από τον τόπο διαμονής και εργασίας.

Είναι φανερό ότι ο αθλητικός τουρισμός αποτελεί ένα ιδιαίτερα σύνθετο και ευρύ φαινόμενο. Για την ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού υπάρχει η ανάγκη για διευρυμένη υψηλής ποιότητας υποδομής σε διάφορους τομείς υποστήριξης, οι οποίοι είναι το φυσικό περιβάλλον, οι υπηρεσίες, η διασκέδαση, οι μεταφορές, το τεχνητό περιβάλλον, η στέγαση, η πολιτιστική κληρονομιά, οι οργανισμοί και οι κατασκευασμένες διευκολύνσεις.

2.1.4 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

Τα μετακινούμενα άτομα που ανήκουν στην 3η ηλικία έχουν ειδικές ανάγκες και επομένως χρειάζονται ειδικές υπηρεσίες. Χρειάζονται οι εγκαταστάσεις να αποκτήσουν ανάλογο εξοπλισμό για την εξυπηρέτηση της ειδικής αυτής πελατείας. Είναι απαραίτητο να θεσπιστούν ειδικές προδιαγραφές που θα πρέπει

να έχουν τα νεοαναγειρόμενα ξενοδοχεία. Μπορεί όλα αυτά σύμφωνα με τις υπάρχουσες συνθήκες να ακούγονται ακατόρθωτα, θα πρέπει να λάβουμε όμως υπόψη μας τα αποτελέσματα έρευνας του Ι.Τ.Ε.Π. (Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων), βάση της οποίας το έτος 2000 περίπου 3 εκατ. Τουρίστες ηλικίας από 55 ετών και άνω, ήρθαν στην χώρα μας, και το έτος 2010 αναμένεται να έρθουν 4,7 εκατ. Επομένως, τα ταξίδια των ηλικιωμένων σε αντίθεση με τις πληθυσμιακές εξελίξεις, θα αυξάνονται με ρυθμό 4,8% ετησίως. Έτσι, ο συνολικός πληθυσμός αναμένεται να μειωθεί, ενώ τα ταξίδια των ηλικιωμένων αναμένεται να αυξηθούν σε πολύ σημαντικό βαθμό. Κάτι που θα πρέπει να λάβουμε σοβαρά υπόψη μας.

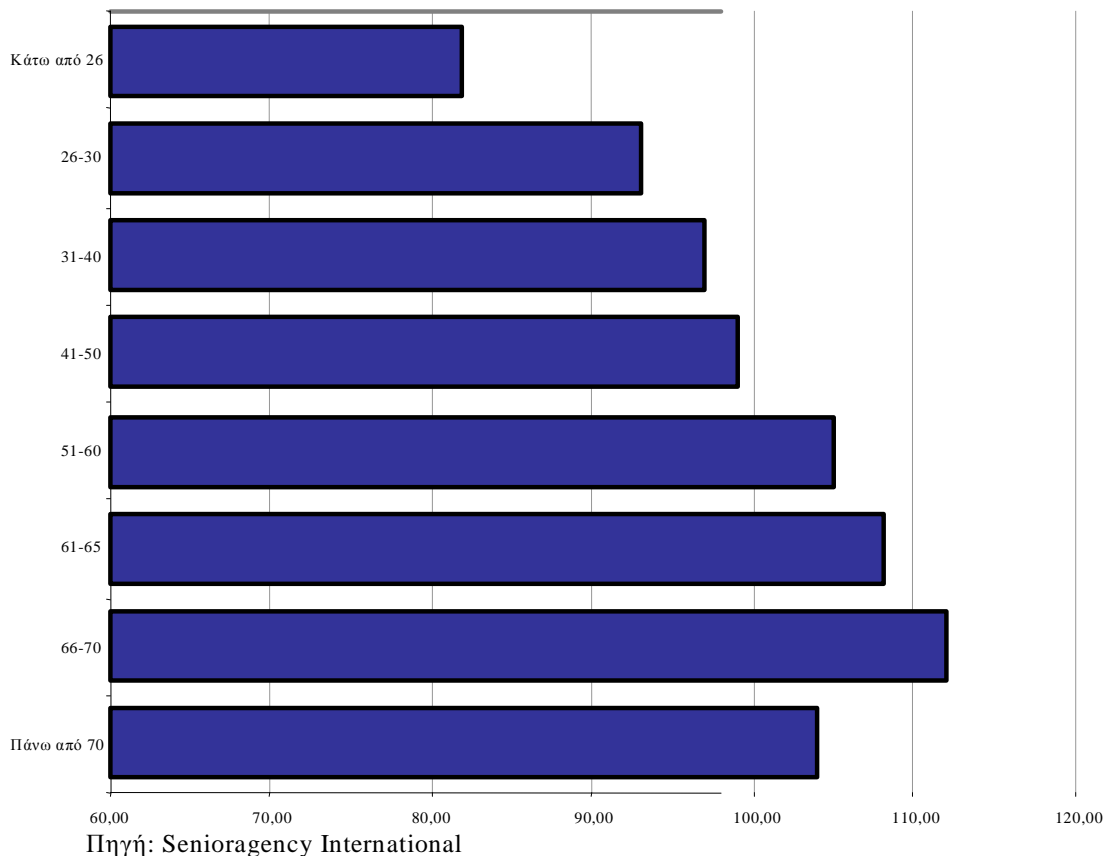
Η χώρα μας προσφέρεται για τουρισμό 3ης ηλικίας. Διαθέτει υπέροχες δασώδεις περιοχές με ομαλά μονοπάτια για άνετους και ξεκούραστους περιπάτους, όμορφες τοποθεσίες με ιαματικά λουτρά, θρησκευτικούς χώρους, ιστορικές τοποθεσίες που συγκινούν και προσελκύουν ιδιαίτερα τα άτομα 3ης ηλικίας. Είναι μια μορφή τουρισμού απαραίτητα και για ανθρωπιστικούς λόγους και όχι μόνο για οικονομικούς. Γι' αυτό άλλωστε εντάσσεται και στο πρόγραμμα κοινωνικού τουρισμού.

Οι ηλικιωμένοι είναι πλουσιότεροι και υγιέστεροι από ποτέ, και η γενιά τους είναι αποφασισμένη να ψυχαγωγείται έως το τέλος. Σύμφωνα με το United States Census Bureau, το ποσοστό των Αμερικανών άνω των 65 ετών που βρίσκονται στο όριο της φτώχειας έχει πέσει στο 10,2% σήμερα (από 35% το 1960).

Ακόμη οι ηλικιωμένοι είναι πλέον και υγιέστεροι αφού οι περισσότεροι εργαζόμενοι που συνταξιοδοτούνται σήμερα προσβλέπουν σε ένα ορίζοντα 15-20 ετών ζωής ελεύθερου χρόνου και χάρη στις ιατρικές προόδους και την πιο υγιεινή ζωή, παραμένουν ενεργητικοί για πολλά χρόνια. Ο ελεύθερος χρόνος και η υγεία σε συνδυασμό με την σχετική οικονομική άνεση και διάθεση για περισσότερες ανέσεις και απολαύσεις, δημιουργούν μια ώριμη αγορά έτοιμη να ανακαλύψει και να καταναλώσει. Η κατανάλωση όσων είναι άνω των 50 ετών

στην Ευρώπη, μέσα σε 2 δεκαετίες, έχει αυξηθεί 3 φορές παραπάνω από την αντίστοιχη του υπόλοιπου πληθυσμού.

Διαθέσιμο Οικογενειακό Εισόδημα ανα ηλικιακή ομάδα στις αναπτυγμένες χώρες, μέσος=100

Το Senioragency International (ειδικευμένος σύμβουλος μάρκετινγκ για ηλικιωμένους), αναφέρει ότι στις ανεπτυγμένες χώρες οι άνω των 50 ετών κατέχουν τα 3/4 του συνολικού πλούτου και το μισό της συνολικής αγοραστικής δύναμης. Περισσότεροι από τα 2/3 κατέχουν ιδιόκτητα σπίτια, τα 3/4 των οποίων δεν επιβαρύνονται με υποθήκες. Στην Αμερική ελέγχουν τα 4/5 των χρημάτων που επενδύονται σε αποταμιεύσεις και επενδυτικούς οργανισμούς και κατέχουν επίσης τα 2/3 του συνόλου των μετοχών του χρηματιστηρίου.

Είναι προφανές ότι η τρίτη ηλικία αποτελεί μια πρόκληση σε επίπεδο μάρκετινγκ. Είναι όμως δύσκολο για τους νέους επαγγελματίες του μάρκετινγκ να αντιληφθούν πλήρως τους ηλικιωμένους καταναλωτές. Οι διαφημιστές θεωρούνται «αρχαίοι» στην ηλικία των 35 ετών και το να βρεθεί η επικοινωνία με το ηλικιωμένο κοινό είναι όντως μια πρόκληση.

2.1.5 ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ολόκληρη η φιλοσοφία του Αγροτουρισμού βασίζεται στη διαπροσωπική, ανθρώπινη, άμεση και φιλόξενη σχέση μεταξύ του κατοίκου της υπαίθρου και του επισκέπτη. Για το λόγο αυτό ο επισκέπτης έρχεται σε επαφή με τη φύση, με την καλλιέργεια της γης, την περισυλλογή του καρπού, με τους ανθρώπους της περιοχής. Ο επισκέπτης μαθαίνει να φτιάχνει στον αργαλειό, να κεντάει, να παρατηρεί τα ζώα και τα πουλιά, να δοκιμάζει το κρασί και το τσίπουρο, να συμμετέχει στην παραγωγή τους, να καταλαβαίνει τη σωστή ώρα του τρύγου, τη γεύση, το άρωμα, το χρώμα του κρασιού της περιοχής, τη χρήση του κρόκου, τη διαφορά στις ποικιλίες του μελιού, τη διαδικασία και επιλογή κατά την περισυλλογή των μανιταριών ή των κάστανων.

Δασώδη μονοπάτια, γαλήνιες λίμνες και ορμητικά ποτάμια, του δίνεται η δυνατότητα για αθλήματα περιπέτειας (extreme sports) και για ξενάγηση σε παλιές εκκλησιές και μοναστήρια, πέτρινα γεφύρια και αρχαιολογικά ευρήματα, μπορεί αν θέλει να συμμετάσχει σε τοπικά πανηγύρια, γιορτές, έθιμα.

2.1.6 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο πολιτιστικός τουρισμός αποτελεί ένα από τα παλαιότερα και δημοφιλέστερα είδη τουρισμού. Από τους περασμένους αιώνες άτομα ή ομάδες περιηγητών, αναζητώντας τη γνώση, την εμπειρία, την προσωπική ανακάλυψη, πραγματοποιούσαν ταξίδια σε τόπους με αρχαιολογικό, ιστορικό, λαογραφικό ή θρησκευτικό ενδιαφέρον, σε μέρη με διαφορετικό πολιτισμό και εθνολογικές

ιδιομορφίες. Ο πολιτιστικός τουρισμός προσφέρει ευκαιρίες για πολιτιστική εμπειρία, προσφέρει την περιήγηση στη φυσική, καλλιτεχνική και πνευματική κληρονομιά μιας περιοχής καθώς και στη σημερινή δημιουργία. Επίσης, περιλαμβάνει τη συμμετοχή σε δραστηριότητες είτε παθητικές, όπως παρακολούθηση καλλιτεχνικών εκδηλώσεων (μουσικών συναυλιών, θεατρικών παραστάσεων κ.α.), επισκέψεις σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους, περιηγήσεις σε πολιτιστικές διαδρομές, είτε ενεργητικές όπως εκμάθηση τοπικής μαγειρικής, τέχνης ή συμμετοχή σε λαογραφικές δραστηριότητες. Μια άλλη σημαντική παράμετρος που χαρακτηρίζει αυτή τη μορφή τουρισμού, είναι η στενή και ουσιαστική επαφή που αποκτούν οι επισκέπτες με τον τοπικό πληθυσμό, τα ήθη και τις παραδόσεις του, σε συνδυασμό με τα πολιτιστικά δρώμενα στην περιοχή.

2.1.7 ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Είναι μια μορφή τουρισμού συναφή με τον πολιτιστικό τουρισμό. Αναφέρεται σε επισκέπτες που ενδιαφέρονται να γνωρίσουν από κοντά τους ιστορικούς χώρους όπου διαδραματίστηκαν τα διάφορα γεγονότα που σημάδεψαν και δημιούργησαν την ιστορία του τόπου μας.

2.1.8 ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Αναφερόμενοι στον χειμερινό τουρισμό εννοούμε τόσο την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, την ανάπτυξη του χειμερινού καθαρά τουρισμού με τα χιονοδρομικά κέντρα αλλά και τις ειδικές μορφές τουρισμού όσο και την τουριστική παραχείμαση. Γι' αυτό μπορούμε να χωρίσουμε αυτή τη μορφή τουρισμού σε τρεις κατηγορίες.

1. Στον τουρισμό παραχείμασης που αναφέρεται σε τουριστικές δραστηριότητες ατόμων που κάνουν διακοπές το χειμώνα σε χώρες με ήπια κλίματα μικρής ή μεγάλης διάρκειας. Τα άτομα που μετέχουν σε τουρισμό

αυτής της μορφής είναι συνήθως άτομα τρίτης ηλικίας που έχουν ελεύθερο χρόνο και σταθερό εισόδημα.

2. Στον τουρισμό χειμερινών σπορ. Η μορφή αυτή καλύπτει το σύνολο των τουριστικών δραστηριοτήτων που διεξάγονται στη διάρκεια του χειμώνα. Συγκεκριμένα καλύπτει τις δραστηριότητες εκείνες που εκδηλώνονται σε ορισμένο γεωγραφικό χώρο και για την ακρίβεια συνήθως σε ορεινές περιοχές, σε συνδυασμό πάντα με ορισμένες κλιματολογικές συνθήκες που πλησιάζουν τους 0 βαθμούς Κελσίου ή και κάτω από το 0 (χιόνι, πάγος κτλ). Τα άτομα που κάνουν αυτής της μορφής τον τουρισμό, συνδέονται αποκλειστικά με χειμερινά σπορ και με συναφείς προς αυτά δραστηριότητες. Πρόκειται δε, για μια ευρύτερη γκάμα υψηλής εισοδηματικής στάθμης.

Ο τουρισμός χειμερινών σπορ είναι μια δυναμική μορφή τουρισμού που προσπαθούν να αναπτύξουν οι χώρες στα πλαίσια της προσπάθειάς τους να διαφοροποιήσουν το τουριστικό τους προϊόν, και με αυτό τον τρόπο να αξιοποιήσουν και να εκμεταλλευθούν τους αδρανείς μήνες.

3. Στον ορεινό τουρισμό ο οποίος παρουσιάζει ορισμένες ομοιότητες με τον τουρισμό χειμερινών σπορ αλλά σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να ταυτιστεί με αυτόν. Συγκεκριμένα δεν έχει χρονικούς περιορισμούς εκδήλωσης και αναφέρεται στο σύνολο των δραστηριοτήτων υπαίθριας αναψυχής και τουρισμού και εκδηλώνεται αποκλειστικά και μόνο στις ορεινές περιοχές των χωρών που επιθυμούν να αναπτύξουν αυτής της μορφής τον τουρισμό.

2.1.9 ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο οδοιπορικός τουρισμός διακρίνεται σε: *Απλός και Ορεινός.*

Στην πρώτη κατηγορία η ελάχιστη διανυόμενη απόσταση είναι 5χλμ, και πραγματοποιείται σε εδάφη με μικρή κλίση (χωρίς μεγάλη υψομετρική

διαφορά) και ελαφρύ εξοπλισμό. Στην δεύτερη κατηγορία η απόσταση των 15-20 χλμ πορείας αποτελούν τον κανόνα. Ο εξοπλισμός είναι εξειδικευμένος και ιδιαίτερα την χειμερινή περίοδο επιβάλλεται να είναι ο κατάλληλος. Ο πλούτος του φυσικού μας περιβάλλοντος ευνοεί την καλλιέργεια και ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού. Τα μονοπάτια των βουνών μας έχουν μια ξεχωριστή ομορφιά και παρουσιάζουν έντονο οικολογικό και ιστορικό ενδιαφέρον. Η Ελλάδα άργησε να δημιουργήσει ολοκληρωμένο δίκτυο αυτοκινητοδρόμων, πέραν των βασικών οδικών αρτηριών που διέσχισαν τη χώρα. Μέχρι τότε η επικοινωνία πραγματοποιούνταν κυρίως μέσω των μονοπατιών. Οι πρώτες προσπάθειες για την ανάπτυξη του οδοιπορικού τουρισμού, έγιναν με την πρωτοβουλία ανθρώπων του επιστημονικού και πνευματικού κόσμου στα τέλη του περασμένου αιώνα, κυρίως με την ίδρυση του ‘Ομίλου Πεζοπόρων’ και του ‘Οδοιπορικού Συνδέσμου’ αργότερα, έχοντας φτάσει σήμερα στο σημείο με διάφορες χρηματοδοτήσεις και από διάφορους φορείς (δήμους, ορειβατικούς συλλόγους, ιδιώτες κτλ) Κάποια από τα παλιά μονοπάτια που υπήρχαν να έχουν συντηρηθεί και αναβιώσει. Σηματοδοτήθηκαν μεγάλα τμήματά τους σε όλη την Ελλάδα, δημιουργώντας ένα ευρύ δίκτυο συνολικού μήκους 35.000 χλμ. Παρ’ όλα αυτά η ανάπτυξη του οδοιπορικού τουρισμού εξακολουθεί να είναι στη χώρα μας αρκετά περιορισμένη.

2.1.10 ΕΚΔΡΟΜΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Με τον όρο εκδρομικός τουρισμός, εννοούμε την μετακίνηση ατόμων από τόπο σε τόπο, πάντοτε μέσα σε περιορισμένη ακτίνα και διάρκεια όχι μεγαλύτερη των 24 ωρών, με σκοπό την ψυχαγωγία.

Η ανάπτυξη του εκδρομικού τουρισμού συνέβαλλε όχι μόνο στην ανάπτυξη του εσωτερικού τουρισμού στην Ελλάδα αλλά και στην ανάπτυξη διάφορων τουριστικών εκδηλώσεων (π.χ. Φεστιβάλ Αρχαίου Δράματος), αναπαραστάσεις και αναβιώσεις τοπικών εθίμων, οργάνωση μέσω διαμονής τουριστών (camping, ξενώνες κ.α)

2.1.11 ΘΗΡΑΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Στη χώρα μας ο θηραματικός τουρισμός δεν έχει αναπτυχθεί ιδιαίτερα, γιατί υπάρχει αδυναμία όσον αφορά την αποτελεσματική προστασία της θηραματικής πανίδας. Αντίθετα θα πρέπει να ληφθούν μέτρα διαφύλαξης και προστασίας της πανίδας της χώρας μας και κυρίως των άγριων ειδών αυτής που τείνουν να εξαφανιστούν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 – EXTREME SPORTS

3.1 Τι μπορεί κανείς να γνωρίσει και να απολαύσει στην περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης:

ΠΟΤΑΜΙΑ ΚΑΙ ΛΙΜΝΕΣ

Rafting

Κατάβαση ποταμού με φουσκωτό σκάφος. Τα σκάφη ποικίλουν σε μέγεθος (από 4 έως 12 άτομα πλήρωμα) και τα οδηγούν έμπειροι εκπαιδευτές. Rafting μπορούν να δοκιμάσουν όλοι όσοι είναι άνω των 10 ετών χωρίς να έχουν προηγούμενη εμπειρία ή ιδιαίτερη φυσική κατάσταση.

Kayak

Είναι μια ήπιας μορφής δραστηριότητα που απευθύνεται σε όλο τον κόσμο.

Προσφέρει στιγμές χαλάρωσης και ευεξίας. Σας προσφέρει τη δυνατότητα να εξερευνήσετε τοπία, και σπηλιές .

Canoe kayak

Διθέσια και πολύ άνετα σκάφη, ιδανικά για λίμνες και εξερεύνηση στενών περασμάτων, πάντα με τη συνοδεία επαγγελματία οδηγού.

BOYNO

Canyoning

Πεζοπορική διάσχιση φαράγγιού με ή χωρίς την χρήση ορειβατικών τεχνικών καταρρίχησης (rappel). Το canyoning προσφέρει τον μοναδικό τρόπο να θαυμάσει κανείς του κρυμμένους παραδείσους που κρύβονται στα καταπράσινα φαράγγια της Ελλάδος και να περπατήσει δίπλα στα ενεργειακά ποτάμια

Αναρρίχηση

Χαρακτηρίζεται το σκαρφάλωμα, με καλοκαιρινές συνθήκες (με χειμερινές χαρακτηρίζεται αλπινισμός), σε οποιαδήποτε κορυφή βουνού, που γίνεται όμως από την απόκρημνη πλευρά της (ορθοπλαγιά) και στην οποία εφαρμόζεται αναγκαστικά η αναρριχητική τεχνική (μικρού ή μεγάλου βαθμού δυσκολίας) με τη χρήση βοηθητικών οργάνων.

Trekking

Περπάτημα σε μονοπάτια στο βουνό, σε δασικούς δρόμους και καλντερίμια. Εξερεύνηση παρθένων περιοχών με πυκνά δάση και ξεχασμένα χωριουδάκια.

Η δραστηριότητα υλοποιείται όλες τις εποχές του χρόνου και μπορεί να είναι ολιγόωρη (hiking) ή πολυήμερη (trekking)

Ski & snowboard

Κλασικό ski και cross country πάνω στις κατάλευκες πλαγίες των βουνών.

Mountain Bike

Το mountain bike είναι ένα ποδήλατο ειδικά σχεδιασμένο και κατασκευασμένο

για κίνηση μακριά από τους δρόμους της πόλης, σε έδαφος δύσβατο και με μεγάλες κλίσεις. Οι συνθήκες αυτές απαιτούν γερή κατασκευή, ειδικά

λάστιχα (τρακτερωτά), πολύ δυνατά φρένα και αμορτισέρ και ειδικό σύστημα με πολλές (18 έως 27) ταχύτητες, που διευκολύνουν την ποδηλασία στο ανώμαλο έδαφος και στις ανηφοριές. Το mountain bike ξεκίνησε από την Αμερική, πριν από είκοσι περίπου χρόνια, και τελευταία γνωρίζει τεράστια

αναγνώριση και κερδίζει πιστούς φίλους. Ιδιαίτερα δημοφιλές στην Ελλάδα, μιας και οι καιρικές συνθήκες είναι ιδανικές. Από το 1996 το mountain bike ανήκει στα Ολυμπιακά αθλήματα.

Ιπασία

Μικρές διαδρομές σε μονοπάτια και όμορφα δάση με ειδικά εκπαιδευμένα άλογα και έμπειρους εκπαιδευτές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 – ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

4.1 ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ

Η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης καταλαμβάνει το βορειοανατολικό ακραίο τμήμα της χώρας, συνορεύει ανατολικά με την Τουρκία, βόρεια με την Βουλγαρία και δυτικά με την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας και ειδικότερα με το Νομό Σερρών. Επίσης νοτιοδυτικά βρέχεται από το Αιγαίο Πέλαγος και νοτιοανατολικά από το Θρακικό Πέλαγος. Η Περιφέρεια αποτελείται από τους εξής πέντε νομούς: Καβάλας, Δράμας, Ξάνθης, Ροδόπης και Έβρου. Έχει συνολική έκταση 14.157 χιλ. στρέμματα και καλύπτει το 10,7% της συνολικής έκτασης της χώρας. Η Περιφέρεια διασχίζεται από τους μεγάλους ποταμούς Νέστο, Στρυμόνα και Έβρο. Ο Νέστος αποτελεί το όριο ανάμεσα στην Ανατολική Μακεδονία και τη Θράκη. Επίσης, έχει πολλές λίμνες, οι περισσότερες από τις οποίες έχουν επιφανειακή διέξοδο σε ποταμούς. Η περιφέρεια αυτή, η οποία παρουσιάζει τα τυπικά χαρακτηριστικά μιας αγροτικής περιοχής, φαίνεται να διαθέτει πλούσιους πόρους για την

τουριστική της ανάπτυξη. Στη συγκεκριμένη περιοχή εντοπίστηκαν και χωροθετήθηκαν οι παρακάτω ζώνες: Η Θάσος, η Καβάλα και η Ν. Πέραμος εντάχθηκαν στις περιοχές ώριμης τουριστικής ανάπτυξης. Η Αλεξανδρούπολη, η Ν. Χιλή, η Σαμοθράκη και η Ξάνθη στις αναπτυσσόμενες περιοχές. Το Παγγαίο, το Φαλακρό, το Παρανέστι-Σταυρούπολη, τα Άβδηρα, η παραλία Κομοτηνής ως την Αλεξανδρούπολη και ο ορεινός Έβρος στις ζώνες δυναμικής τουριστικής ανάπτυξης. Τέλος, στις αναξιοποίητες ζώνες εντάσσονται ο Βόρειος Έβρος, η ορεινή Ροδόπη, η ορεινή Ξάνθη και το Οφρύνιο - Νέα Πέραμος.

4.2 ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Ο αρχαιόφιλος επισκέπτης της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης θα δυσκολευτεί να επιλέξει συγκεκριμένους αρχαιολογικούς χώρους γιατί όλη η περιοχή είναι διάσπαρτη με λείψανα όλων των ιστορικών εποχών αλλά και της προϊστορίας.

Η προϊστορική θέση των Σιαταγρών και τα Σπήλαια των Πηγών Αγγίτη (Μααρά) στην πεδιάδα της Δράμας, η θέση Ντικιλί-Τας (Ορθόπετρα) κοντά στους Φιλίππους της Καβάλας, η προϊστορική τούμπα της Παραδημής, το σπήλαιο της Μαρώνειας και τα σπήλαια στη χαράδρα Ιν-Ντερέ της Στρώμης στο νομό Ροδόπης, η προϊστορική τούμπα και το σπήλαιο της Μάκρης στον Έβρο, οι προϊστορικές ακροπόλεις του Αγ. Γεωργίου Μαρώνειας, της Εργάνης κοντά στην Ξυλάγανη Ροδόπης και του Αγ. Γεωργίου στα Πετρωτά αλλά και το προϊστορικό νεκροταφείο με το υπαίθριο ιερό των βραχογραφιών κοντά στο χωριό Ρούσσα του Έβρου είναι μερικές από τις σημαντικότερες θέσεις που εντοπίστηκαν ίχνη ζωής από την νεολιθική περίοδο και το χρονικό διάστημα της ύστερης εποχής της χαλκοκρατίας και της πρώιμης εποχής του σιδήρου. Στα παράλια της Περιφέρειας σώζονται τα ερείπια πολλών αρχαίων ελληνικών αποικιών όπως τα Άβδηρα, η Δικαία, η Στρώμη, η Μαρώνεια και η Μεσήμβρια-Ζώνη. Επισκέψιμοι και οργανωμένοι αρχαιολογικοί χώροι είναι των Αβδήρων,

της Μαρώνειας και της Μεσημβρίας-Ζώνης. Πολλά ακόμα ερείπια αρχαίων ή βυζαντινών θέσεων σώζονται στην ενδοχώρα της Περιφέρειας όπως ο αρχαιολογικός χώρος των Φίλιππων στα βόρεια της Καβάλας, το ιερό του Διονύσου, το κάστρο της Καλύβας και ο μακεδονικός τάφος της Σταυρούπολης στα ΒΔ της Ξάνθης, η Αναστασιούπολη (Περιθεώριον) και η Μαξιμιανούπολη (Μονουσούπολη) δυτικά της Κομοτηνής, τα ερείπια μονών της μοναστικής πολιτείας του Παπικίου όρους στα ΒΔ της Κομοτηνής, ο μακεδονικός τάφος των Συμβόλων βόρεια της Κομοτηνής, η Τραϊανούπολη ανατολικά της Αλεξανδρούπολης, το Διδυμότειχο, τα κάστρα του Άβαντα και του Πύθιου βόρεια της Αλεξανδρούπολης κ.α.

Σημαντικούς, επίσης, οργανωμένους αρχαιολογικούς χώρους μπορεί να επισκεφθεί κανείς και στα νησιά Θάσο και Σαμοθράκη. Ο αρχαιολογικός χώρος της αρχαίας Θάσου στο Λιμένα και ο αρχαιολογικός χώρος της Αλυκής στα ΝΑ του νησιού καθώς και το ιερό των Μεγάλων Θεών στην Παλαιόπολη της

Σαμοθράκης είναι μόνο μερικά δείγματα από τον πλούσιο αρχαιολογικό θησαυρό των όμορφων αυτών νησιών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 – ΟΙ ΠΕΝΤΕ ΝΟΜΟΙ & ΤΑ ΑΣΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

5.1 ΟΙ ΠΕΝΤΕ ΝΟΜΟΙ

Η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης προσφέρει μαγευτικές περιηγήσεις σε ποτάμια και παρθένα δάση. Αξιοπρόσεκτα διατηρητέα κτίρια αλλά και παραδοσιακοί οικισμοί, σύγχρονες πόλεις και σημαντικά λιμάνια, αρχαιολογικοί θησαυροί και εκκλησιαστικά κειμήλια, συμπληρώνουν το εντυπωσιακό τοπίο.

51.1 ΝΟΜΟΣ ΔΡΑΜΑΣ

Ήδη από τους προϊστορικούς χρόνους στην περιοχή Δράμας φαίνεται πως κατοικήθηκε ο οικισμός Αρκαδικού. Προς το τέλος των κλασικών ή στις αρχές της ελληνιστικών χρόνων (τέλη 4ου ή αρχές 3ου π.Χ. αι.) στη θέση της Δράμας

δημιουργήθηκε πολίχνη, οι κάτοικοι της οποίας καλλιεργούσαν την άμπελο και λάτρευαν τον θεό Διόνυσο σε ιδιαίτερο ιερό. Η πολίχνη παρέμεινε δραστήρια και κατά τους ρωμαϊκούς και τους βυζαντινούς χρόνους. Κατελήφθη από τους Οθωμανούς το 1371 (ή το 1383) και περιήλθε στους Βουλγάρους κατά τον Α΄ Βαλκανικό Πόλεμο (Οκτώβριος 1912). Απελευθερώθηκε την 1 Ιουλίου του 1913, στη διάρκεια του Β΄ Βαλκανικού Πολέμου. Κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο (το 1916) καταλήφθηκε ξανά από τους Βουλγάρους, οι οποίοι απεχώρησαν το 1918 με την λήξη του πολέμου.

Με την είσοδο των Γερμανών στην Ελλάδα τον Απρίλιο του 1941 γερμανικά και βουλγαρικά στρατεύματα κατέλαβαν την Ανατολική Μακεδονία. Οι Βούλγαροι ξεκίνησαν τότε συστηματική επιχείρηση εκβουλγαρισμού του πληθυσμού της Δράμας και της περιοχής της, η οποία όμως συνάντησε τη σθεναρή αντίδραση των κατοίκων της.

Στις 29 Σεπτεμβρίου 1941, με αφορμή επιθέσεις ανταρτών εναντίον Βουλγάρων σε χωριά της Δράμας, οι βουλγαρικές δυνάμεις κατοχής εφάρμοσαν σκληρά αντίποινα στη Δράμα, το Δοξάτο και τα χωριά Χωριστή, Κύργια, Κουδούνια, Προσοτσάνη και αλλού. Οι Βούλγαροι εγκατέλειψαν τη Δράμα τον Οκτώβριο του 1944.

5.1.2 ΝΟΜΟΣ ΚΑΒΑΛΑΣ

Η Καβάλα ήταν αποικία Θασίων. Το πρώτο μέρος που κατοίκησαν ήταν η Καλαμίτσα όπου υπάρχουν ακόμη ερείπια της πόλης όπως και το τείχος της. Ο πρώτος οικισμός ονομάστηκε Αντισσάρα ενώ τον 7ο αιώνα π.χ. ιδρύθηκε η Νεάπολη εφ' Αντισσάρα στον βράχο της σημερινής Παναγίας, που αργότερα ήταν γνωστή ως Νεάπολη, και ανήκε στην Αθηναϊκή Συμμαχία. Το κάστρο που βρίσκεται εκεί χτίστηκε τον 5^ο αιώνα μ.Χ. από τον Ιουστινιανό τον Α' για την προστασία από εχθρούς, κυρίως Βούλγαρους και Σλάβους που πολιορκούσαν συνεχώς τη πόλη εξαιτίας του πλεονεκτήματος της γεωγραφικής της θέσης. Περνώντας στη βυζαντινή περίοδο, η πόλη μετονομάστηκε σε Χριστούπολη.

Τον 14ο αιώνα η πόλη πήρε το σημερινό της όνομα. Προστάτης της πόλης είναι ο Άγιος Παύλος, που αποβιβάστηκε εδώ καθ' οδόν προς τους Φιλίππους και βάπτισε την Αγία Λυδία. Οι καμάρες χτίστηκαν από τον Μεχμέτ Αλή για την ύδρευση της πόλης. Ακόμα ο Μεχμέτ Αλή ανακαίνισε το κάστρο παρόλα αυτά υπάρχει ένα μέρος αυτού.

5.1.3 ΝΟΜΟΣ ΞΑΝΘΗΣ

Πρωτεύουσα του Νομού, η Ξάνθη, γοητεύει με την Παλιά Πόλη, τα πολλά ανακαινισμένα νεοκλασικά και το περιαστικό της άλσος. Σημαντικοί προορισμοί είναι τα Άβδηρα, η πατρίδα του Δημόκριτου, το Πόρτο Λάγος με το μοναδικό βιότοπο της λίμνης Βιστωνίδας, το παρθένο δάσος της Χαϊντούς, ο Λειβαδίτης με τον εντυπωσιακό καταρράκτη, αλλά και η εκπληκτική διαδρομή των στενών του ποταμού Νέστου.

Η Ξάνθη ή Ξάνθεια, όπως ήταν γνωστή κατά την αρχαιότητα, είναι πρωτεύουσα του ομώνυμου νομού, σκαρφαλωμένη στους πρόποδες της οροσειράς της Ροδόπης. Η πόλη σήμερα έχει 52.270 κατοίκους σύμφωνα με την απογραφή του 2001 και συνδέεται αεροπορικώς με την Αθήνα, μέσω του αεροδρομίου της Χρυσούπολης και σιδηροδρομικώς με τη Θεσσαλονίκη από την οποία απέχει 215 χιλιόμετρα.

Το μεγαλύτερο τμήμα της Ξάνθης διατηρεί τον παραδοσιακό του χαρακτήρα και εξακολουθεί να αποτελεί το μεγαλύτερο εμπορικό και πνευματικό κέντρο της περιοχής με το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό συνύπαρξης χριστιανικού και μουσουλμανικού πληθυσμού.

Περπατώντας στα γραφικά στενά σοκάκια της Παλιάς Πόλης συναντάμε σπίτια παραδοσιακής αρχιτεκτονικής, φτιαγμένα από ξύλο και πέτρα. Οι περισσότεροι δρόμοι της πόλης είναι φτιαγμένοι από γρανίτη. Από το 1975 φιλοξενείται η Πολυτεχνική Σχολή Ξάνθης, τμήμα του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης, με έδρα την Κομοτηνή. Συνολικά φοιτούν 2.879 φοιτητές. Στην πόλη λειτουργεί το Λαογραφικό Μουσείο Ξάνθης, το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας και η στέγη

Γραμμάτων και Καλών Τεχνών, η οποία διαθέτει και βιβλιοθήκη 40.000 τόμων. Κατά μήκος της ακτογραμμής του νομού δίνονται στους φυσιολάτρεις θαυμάσιες ευκαιρίες περιήγησης στους γύρω υδροβιότοπους. Επιπροσθέτως, εξαιρετικό ενδιαφέρον παρουσιάζει ο αρχαιολογικός χώρος των Αβδήρων.

5.1.4 ΝΟΜΟΣ ΡΟΔΟΠΗΣ

Ο Νομός, που έλκει την ονομασία του από την ομώνυμη οροσειρά, αποτελεί το κέντρο της Θράκης. Η πρωτεύουσά του, η Κομοτηνή, παρουσιάζει μεγάλη οικιστική ποικιλία με αξιοπρόσεκτο ιστορικό κέντρο. Το αρχαιολογικό μουσείο της πόλης συγκεντρώνει τα σημαντικότερα ευρήματα όλων των ανασκαφών που έχουν γίνει στη Θράκη. Σημαντικοί προορισμοί είναι το Φανάρι, η Μέση, η Αρωγή, η λίμνη Ισμαρίδα καθώς και Μαρώνεια.

5.1.5 ΝΟΜΟΣ ΕΒΡΟΥ

Η Αλεξανδρούπολη, σημαντικό λιμάνι, συνδέει το Νομό με τη Σαμοθράκη, νησί με πολλές ανεξερεύνητες ομορφιές και σημαντικούς αρχαιολογικούς χώρους. Ο Νομός διαθέτει δύο από τα σημαντικότερα οικοσυστήματα της Ευρώπης, το Δέλτα του Έβρου και το δάσος της Δαδιάς. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η διαδρομή προς τα βόρεια του Νομού, περνώντας από τους οικισμούς Σουφλί, Διδυμότειχο, Ορεστιάδα.

5.2 ΑΣΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

Ο αστικός πληθυσμός της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης καταλαμβάνει το 40% του συνολικού της πληθυσμού. Τα αστικά κέντρα της Περιφέρειας είναι:

- ◆ η **Καβάλα**, με **60.187** κατοίκους,
- ◆ η **Κομοτηνή**, με **45.934** κατοίκους,
- ◆ η **Δράμα**, με **38.546** κατοίκους,

- ◆ η **Αλεξανδρούπολη**, με **41.860** κατοίκους,
- ◆ η **Ξάνθη**, με **41.779** κατοίκους και
- ◆ η **Ορεστιάδα**, με 19.669 κατοίκους.

5.2.1 ΚΑΒΑΛΑ

Η Καβάλα, χτισμένη αμφιθεατρικά πάνω σε δύο λόφους και στις πλαγιές του βουνού Συμβόλου, είναι μία από τις γραφικότερες πόλεις της Μακεδονίας, αλλά και από τις μεγαλύτερες της Ελλάδας.

Το πλέον ανεπτυγμένο αστικό κέντρο της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, βρίσκεται τοποθετημένο πάνω ακριβώς στον οδικό άξονα Θεσσαλονίκης-Τουρκικών συνόρων. Τη γεωστρατηγική του εικόνα, συμπληρώνει το 2ο μεγαλύτερο εμπορικό λιμάνι της Εγνατίας Οδού, ανατολικά της πόλης της Καβάλας.

Η πόλη της Καβάλας άρχισε να μετατρέπεται σε ένα σύγχρονο αστικό κέντρο από την δεκαετία κιόλας του 20, όταν αυξήθηκε ραγδαία ο πληθυσμός της, εξαιτίας του μεγάλου αριθμού μεταναστών που ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στην πόλη. Σήμερα κατέχει την δεύτερη θέση σε πληθυσμό στη Μακεδονία και Θράκη, μετά από την Θεσσαλονίκη.

Η αύξηση του πληθυσμού οδήγησε από πολύ νωρίς και στην ανάπτυξη του βιομηχανικού τομέα. Το μεγαλύτερο μέρος των κατοίκων της πόλης απασχολείται στον τριτογενή τομέα παραγωγής. Εδώ λειτουργεί η μοναδική μονάδα της χώρας, που εξορύσσει και αποθειώνει πετρέλαιο. Πέρα από το αβαντάζ που δίνει το κοίτασμα του μαύρου χρυσού, ανοιχτά της Θάσου, στην Καβάλα λειτουργεί και η μόνη Βιομηχανία Φωσφορικών Λιπασμάτων της χώρας. Δεκάδες άλλες μονάδες, στην Βιομηχανική Περιοχή της πόλης, με σημαντικότερες τις μονάδες επεξεργασίας μαρμάρου και γυαλιού, προσφέρουν χιλιάδες θέσεις εργασίας.

Η ανάπτυξη του εμπορίου κατέστησε αναγκαία την κατασκευή νέου λιμανιού στην Βιομηχανική Περιοχή της πόλης. Οι εργασίες κατασκευής του νέου λιμένα

της Καβάλας "ΦΙΛΙΠΠΟΣ Β" ξεκίνησαν το 1990 και έχει ήδη ολοκληρωθεί το Δυτικό κρηπίδωμα. Από τον Οκτώβριο του 2002 έχει μεταφερθεί όλος ο μηχανολογικός εξοπλισμός και η εμπορική κίνηση εξυπηρετείται πλέον από αυτό.

Τέλος, η Καβάλα είναι διάσημη για την αλιεία της. Στην πόλη λειτουργεί μια από τις μεγαλύτερες ιχθυόσκαλες της Μεσογείου, απ' όπου διακινούνται εμπορεύματα τόσο στις εσωτερικές όσο και στις διεθνείς αγορές. Η ανάπτυξη της αλιείας, κατέστησε επιτακτική την ανάγκη να δημιουργηθεί στην Καβάλα, ένα από τα τρία Ινστιτούτα Αλιευτικών Ερευνών (ΙΝΑΛΕ) που λειτουργούν σήμερα στην Ελλάδα.

5.2.2 ΚΟΜΟΤΗΝΗ

Η Κομοτηνή είναι χτισμένη στην πεδιάδα που αρχίζει από τους πρόποδες του ορεινού συγκροτήματος της Ροδόπης σε υψόμετρο 45μ. και διασχίζεται από τον ποταμό Μπουκλουτζά. Η ρυμοτομία της δεν είναι ομοιόμορφη. Ένα μεγάλο τμήμα (η παλαιά πόλη) έχει καθαρά ανατολίτικο χρώμα και κατοικείται κυρίως από Τούρκους. Η νέα όμως πόλη παρουσιάζει ευρωπαϊκή εμφάνιση με σύγχρονα οικοδομήματα, δρόμους, πλατείες και κέντρα.

5.2.3 Δράμα

Η πόλη της Δράμας είναι κτισμένη στους πρόποδες του βουνού Φαλακρό, σε υψόμετρο 115μ., κοντά στην πεδιάδα των Φιλίππων, σε μία τοποθεσία με πλούσια βλάστηση και άφθονα νερά.

Προκαλεί το ενδιαφέρον του επισκέπτη με τους πολλούς χώρους πρασίνου και αναψυχής, τα βυζαντινά μνημεία, τα αρχοντικά, τις καπναποθήκες και το εμπορικό κέντρο. Αξιόλογοι προορισμοί των περιηγητών αποτελούν οι πηγές του ποταμού Αγγίτη, το παρθένο δάσος του Φρακτού, το δάσος της Ελατιάς, οι λίμνες του Νέστου, ο καταρράκτης στη περιοχή Διποτάμων, το σπήλαιο Μαρά, η τεχνητή λίμνη των Λευκογείων καθώς και το γνωστό χιονοδρομικό κέντρο στο όρος Φαλακρό. Στα αρχαία χρόνια, αποτελούσε την ανατολικότερη και μία από τις πλουσιότερες και μεγαλύτερες περιοχές της Μακεδονίας, την Ηδωνίδα, που υπήρξε εστία της οργιαστικής λατρείας του Διόνυσου.

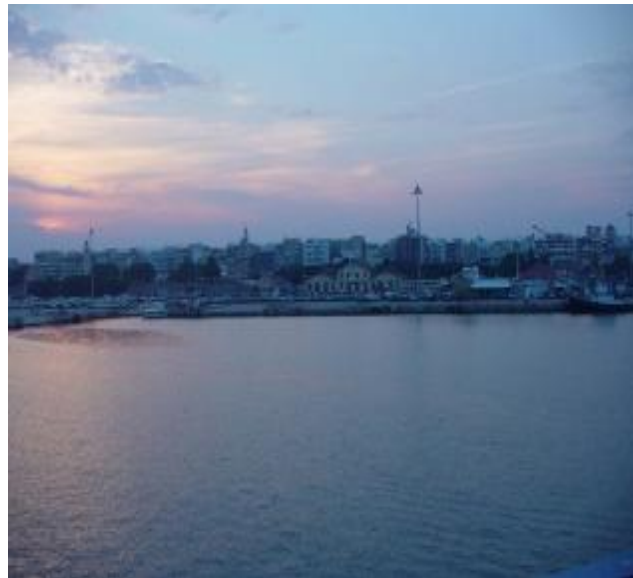

Προς τιμή του Θεού Διόνυσου, υπήρχε και μαντείο, που σύμφωνα με μία άποψη βρισκόταν στο Παγγαίο

5.2.4 Αλεξανδρούπολη

Η σημερινή πόλη της Αλεξανδρούπολης βρίσκεται στη θέση της αρχαίας Σάλης, πόλη με έντονη παρουσία κατά τον 5ο π.Χ. αιώνα, σύμφωνα με τον ιστορικό Ηρόδοτο. Η Σάλη αποτελούσε μία εκ των πόλεων της Σαμοθρακικής Περαίας: Μεσημβρία, Ζώνη, Σάλη, Δρυς, Τέμπυρα και Χαράκωμα.

Τους επόμενους αιώνες η πόλη

ερημώθηκε και ο τόπος έπεσε στην αφάνεια μέχρι τα μέσα του 19ου αι. Τότε και συγκεκριμένα το 1850 περίπου δημιουργείται ο πρώτος οικισμός από Αινίτες, Μακρινούς και Μαρωνίτες ψαράδες, το Δεδέ-Αγάτς.

5.2.5 Ξάνθη

Πρωτεύουσα του νομού Ξάνθης, χτισμένη στους πρόποδες της οροσειράς Ροδόπης, στα στενά του ποταμού Κόσινθου.

Η πόλη πήρε το όνομά της, σύμφωνα με τον Πλούταρχο από την μια κόρη του Ωκεανού και της Τηθύας. Σύμφωνα με άλλη εκδοχή, η πόλη ονομάστηκε έτσι γιατί στην περιοχή βασίλευε η αμαζόνα Ξάνθη. Κατά μια άλλη εκδοχή, η πόλη ονομάστηκε από την γυναίκα του Ασκληπιού, ο οποίος επισκέφτηκε την πόλη όταν κλήθηκε στα Άβδηρα σε μια περίοδο λοιμού. Ο Εκαταίος, γνωστός φιλόσοφος και ιστορικός από τα Άβδηρα, αναφέρει σε γραπτό του κείμενο πως η πόλη πήρε το όνομά της από το Θρακικό φύλο των Ξάνθων που ζούσαν στην περιοχή.

Υπάρχει η παλιά και η καινούργια πόλη. Πολλοί δρόμοι είναι στρωμένοι με γρανίτη. Εμπορικό και πνευματικό κέντρο της περιοχής με το χαρακτηριστικό της συνύπαρξης χριστιανικού και μουσουλμανικού πληθυσμού. Στην περιοχή της Ξάνθης παράγεται ο φημισμένος αρωματικός καπνός γνωστός σε όλο τον κόσμο. Παλαιότερα την αποκαλούσαν «αρχόντισσα» επειδή με το καπνεμπόριο έγινε πλούσια. Η σημερινή πρόοδος είναι αλματώδης καθώς διαθέτει μία αρκετά μεγάλη βιομηχανική περιοχή με εργοστάσιο ζάχαρης, καπνοβιομηχανίες, αλευρομηχανίες, υφαντουργίες κ.α. Υπάρχουν επίσης πολύτιμα πετράδια και ουράνιο.

Στη βορινή περιοχή της πόλης είναι χτισμένα μέσα στο πράσινο τα πιο γραφικά μοναστήρια, όπου τα πιο γνωστά είναι η Παναγία Αρχαγγελιώτισσα, η Παναγία Καλαμιώτισσα, το μοναστήρι των Ταξιαρχών, ο Προφήτης Ηλίας κ.α. Ακόμα ψηλότερα κατάλοιπο της βυζαντινής εποχής βρίσκεται το κάστρο και τα τείχη της Ξανθίπης.

Τα τείχη είναι πραγματικότητα ενώ η Ξανθίπη μύθος. Από εκεί πάνω ξεκινά μια στοά και καταλήγει στο κέντρο της παλιάς πόλης. Από εκείνη τη στοά, λέει ο μύθος, ότι κατέβαινε η Ξανθίπη να πάρει το λουτρό της. Ο Στράβωνας (περίπου 63 π.Χ-21 μ.Χ) αναφέρει την πόλη με το όνομα Ξάνθεια, ενώ ο Εκαταίος (560-490 π.Χ) αναφέρει το λαό των Ξάνθων.

Κατά μία εκδοχή η ονομασία της πόλης προέρχεται από ένα άλογο του Διομήδη τον Ξάνθο.

Η πόλη ήταν έδρα επισκόπου και αργότερα(αρχές 14ου αι.) μητροπολίτη. Ήταν οχυρωμένη και είχε σημαντική θέση στην ταραχώδη ιστορία των χρόνων εκείνων. Το 1361 την κατ έλαβαν οι Τούρκοι, αλλά στα χρόνια της τουρκοκρατίας διατήρησε τη σπουδαιότητά της και είχε ανθηρή οικονομία, σαν κέντρο της γεωργικής περιοχής με τα αρωματικά καπνά.

5.2.6 Ορεστιάδα

Βρίσκεται 118 χλμ. βορειοανατολικά από την Αλεξανδρούπολη. Από την θέση της στη βόρεια άκρη της Θράκης, στο κέντρο πλούσιας και εύφορης πεδιάδας, η Ορεστιάδα αποτελεί μία από τις ακριτικές πόλεις της χώρας, αλλά και κέντρο με αξιόλογη οικονομική και

πολιτική δραστηριότητα. Έχει ζωή μόλις 74 χρόνια, αφού κτίσθηκε το 1923 από

πρόσφυγες που εγκατέλειψαν την Αδριανούπολη και το Καραγάτς ύστερα από την ελληνοτουρκική συνθήκη της Λωζάννης. Η πόλη βρίσκεται στα βόρεια της Θράκης, στο νομό Έβρου στο μέσο μια εύφορης αγροτικής περιοχής με 1.000.000 καλλιεργήσιμα στρέμματα και άφθονα νερά από τους ποταμούς Έβρο, Αρδα και Ερυθροπόταμο. Η κύρια οικονομική πηγή είναι τα αγροτικά προϊόντα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 – ΚΛΙΜΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ, ΟΡΕΙΝΑ ΚΑΤΑΦΥΓΙΑ & ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

6.1 ΚΛΙΜΑΤΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

Στην περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης, το κλίμα χαρακτηρίζεται στην παράκτια λωρίδα του ως Μεσογειακό και στην υπόλοιπη περιοχή ως Μεσευρωπαϊκό. Το μεγάλο ετήσιο θερμομετρικό εύρος του, οι πολύ χαμηλές θερμοκρασίες της ψυχρής εποχής, οι συχνοί παγετοί, οι συχνές χιονοπτώσεις και η ομοιόμορφη κατανομή της βροχής καθόλη την διάρκεια του έτους, είναι μερικά από τα βασικά του Μεσευρωπαϊκού κλίματος.

Η μέση ετήσια θερμοκρασία, σύμφωνα με τα στοιχεία της Ε.Μ.Υ κυμαίνεται μεταξύ 14C και 16C, η μέση ετήσια θερμοκρασία των ψυχρότερων μηνών (Ιουλίου- Αυγούστου) μεταξύ 24C και 26C.

6.2 ΟΡΕΙΝΑ ΚΑΤΑΦΥΓΙΑ & ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

Η Ελλάδα έχει μια φανταστική σειρά από ορεινούς όγκους σε όλη την χώρα. Υπάρχει μια τεράστια ποικιλία χλωρίδας και πανίδας και είναι μια θαυμάσια εναλλακτική λύση για διακοπές και αποδράσεις το καλοκαίρι και τον χειμώνα. Οι χειμερινές διακοπές στην Ελλάδα είναι πλέον ιδιαίτερα ανεπτυγμένες και σχεδόν σε ολόκληρο τον ορεινό όγκο της υπάρχουν πολλά ορεινά καταφύγια και χιονοδρομικά κέντρα ιδανικά για εκδρομείς, ορειβάτες και σκιέρ. Όλα λειτουργούν υπό την εποπτεία της Εθνικής Ομοσπονδίας Ορειβασίας και Σκι,

καθώς και των τοπικών συλλόγων και χιονοδρομικών κέντρων. Το καλύτερο πράγμα σχετικά με το σκι στην Ελλάδα είναι η ελευθερία που έχετε λόγω του ότι οιπίστες δεν έχουν την πολυκοσμία που συναντάς στιςπίστες άλλων χωρών όπως η Ελβετία, Αυστρία κλπ.

Τα χιονοδρομικά κέντρα της Ελλάδας διαθέτουν εξοπλισμό για όλες τις ηλικίες και ικανότητες από τον απόλυτο αρχάριο όσο και για αυτούς που απολαμβάνουν μια πραγματική πρόκληση γιαπίστες στο υψηλότερο υψόμετρο.

Τα ορεινά καταφύγια δεν είναι ξενοδοχεία σκοπός τους είναι να παράσχουν καταφύγιο για τους πεζούς, τους αναρριχητές και τους σκιέρ που επιθυμούν να εξερευνήσουν τα βουνά. Μερικά είναι αρκετά οργανωμένα σαν ξενώνες νεότητας ενώ άλλα είναι πολύ βασικά. Υπάρχουν πολύ αυστηροί κανονισμοί για εκείνους που διαμένουν σε αυτά, για παράδειγμα, ορισμένα δεν επιτρέπουν το αλκοόλ, το κάπνισμα ή το κυνήγι καθώς και όπλα ή φαγητό σε κοιτώνες. Τα περισσότερα από αυτά έχουν κουζίνα, αλλά η χρήση αυτών περιορίζεται στον αρχηγό της αποστολής ή σε όσους έχουν αποκτήσει την προηγούμενη άδεια. Τα πιο οργανωμένα καταφύγια διαθέτουν εστιατόρια και καφετέριες. Κάθε καταφύγιο χτίστηκε με πολύ σκληρή δουλειά και πολλά χρήματα δαπανήθηκαν σε αυτά για το λόγο αυτό πρέπει όλοι όσοι τα χρησιμοποιούν να το κάνουν με σεβασμό προς τους κανόνες και αφήνοντας τα καθαρά για τον επόμενο χρήστη.

ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

Χιονοδρομικό κέντρο Παγγαίου

Το χιονοδρομικό κέντρο του Παγγαίου βρίσκεται σε απόσταση λίγων χιλιομέτρων από την πόλη της Καβάλας. Είναι ένα μικρό κέντρο που προσελκύει τους επισκέπτες της περιοχής, καθώς συνδυάζει την άμεση επαφή με την πανέμορφη χιονισμένη φύση με την διασκέδαση. Το χιονοδρομικό κέντρο βρίσκεται σε υψόμετρο 1750 – 1950 μ. στο βουνό Παγγαίο και το συναντάμε στην τοποθεσία Κοιλάδα του Ορφέα. Απέχει 44 χλμ. από την Καβάλα, 170 χλμ. από τη Θεσσαλονίκη και περίπου 700 χλμ. από την Αθήνα.

Είναι ένα μικρό κέντρο που λειτουργεί από το 1984. Ακόμη δεν έχει τις σύγχρονες εγκαταστάσεις των άλλων χιονοδρομικών κέντρων της Ελλάδας. Υπάρχουν όμως, σχέδια για την αναβάθμισή του και προβλέπεται ότι σύντομα θα μπορεί να ανταποκριθεί στις ανάγκες ενός σύγχρονου χιονοδρομικού κέντρου. Σήμερα, το κέντρο διαθέτει 2 πίστες, 1 συρόμενο αναβατήρα και 1 baby lift. Επίσης, στις εγκαταστάσεις του κέντρου λειτουργεί καταφύγιο το οποίο μπορεί να φιλοξενήσει μέχρι 90 άτομα.

Χιονοδρομικό κέντρο Φαλακρού

Το Φαλακρό είναι το βορειότερο χιονοδρομικό κέντρο της Ελλάδος, βρίσκεται σε ύψος 1700 μ. και απέχει 44 χλμ. από την Δράμα και 210 χλμ. από την Θεσσαλονίκη.

Το Φαλακρό έχει γίνει τα τελευταία χρόνια ένα από τα πιο ελκυστικά χιονοδρομικά κέντρα της Ελλάδας, όχι μόνο για την εξαιρετική ποιότητα χιονιού και την παρατεταμένη -συγκριτικά- σεζόν, αλλά και επειδή προσφέρεται ακόμη και για τους ανίδεους περί τα σπορ του χιονιού! Είναι χαρακτηριστικό, ότι στο Φαλακρό υπάρχουν τα πιο πολλά καφέ και μπαράκια από οποιοδήποτε άλλο χιονοδρομικό. Επίσης, αποτελεί ιδανική αφορμή για εξόρμηση στην

περιοχή. Η ανάβαση στη Χιονότρυπα, ένα εντυπωσιακό βάραθρο βάθους 90 μέτρων στην κορυφή του βουνού, σε ύψος 2.110μ., είναι μια μοναδική εμπειρία. Είναι ανοιχτό από τον Δεκέμβριο έως και τα τέλη Απριλίου. Λειτουργεί περισσότερο από 20 χρόνια και διαθέτει σημαντική ποικιλία υψομετρικών διαφορών που το κάνει ελκυστικό ακόμη και όταν δεν έχει πολύ χιόνι στις πιο χαμηλές πίστες.

Διαθέτει 20 πίστες συνολικού μήκους 13,5 χλμ., ενώ υπάρχει ειδικός χώρος για σνόουμπορντ.

Στο χιονοδρομικό λειτουργούν τρία σαλέ, διατίθεται επίσης πάρκινγκ χωρητικότητας 1.500 αυτοκινήτων. Θα βρείτε καταστήματα για να ενοικιάσετε τον εξοπλισμό του σκι, κέντρο πρώτων βοηθειών και ομάδα διάσωσης. Η πρόσβαση στο χιονοδρομικό κέντρο από τη Θεσσαλονίκη γίνεται μέσω της εθνικής οδού Θεσσαλονίκης-Καβάλας, μέχρι την γέφυρα του Στρυμόνα (Αμφίπολη) όπου ακολουθείτε την έξοδο για Δράμα. Φτάνοντας στην Δράμα θα ακολουθήσετε τις πινακίδες για κ. Νευροκόπι και Φαλακρό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 – ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ

7.1 Λειβαδίτης

Η οροσειρά εδώ είναι αυτή της Ροδόπης με χαμηλές κορυφογραμμές και οροπέδια, πυκνά δασωμένα και βαθιά φαράγγια και φανταστικούς καταρράκτες. Ο καταρράκτης του Λειβαδίτη στο υψηλότερο σημείο του είναι περίπου 31 μέτρα υψηλός.

Στον τομέα αυτό μπορείτε να δείτε γύπες, γεράκια και αετούς, αρκούδες, λύκους και αγριοκάτσικα. Υπάρχουν ξενοδοχεία ή κάμπινγκ στη Ξάνθη που απέχει περίπου 41 χιλιόμετρα από το χωριό Λειβαδίτης. Ο Λειβαδίτης έχει ένα ορεινό καταφύγιο στο βουνό της Ροδόπης και έχει οργανωμένο εξοπλισμό κουζίνας, καθώς και τζάκι και κεντρική θέρμανση. Είναι οργανωμένο από τον ορειβατικό σύλλογο της Ξάνθης.

7.2 Η ΚΟΙΛΙΑ ΤΟΥ ΟΡΦΕΑ ΣΤΟ ΠΑΓΓΑΙΟ ΟΡΟΣ

Στη περιοχή αυτή, κατά την αρχαιότητα, λατρευόταν ο Ορφέας. Επίσης, γεννήθηκε ο Θεός Διόνυσος. Το βουνό με ύψος 1.956 μέτρα πάνω από τη θάλασσα είναι γεμάτο από καστανιές και βελανιδιές και η περιοχή έχει άφθονο φρέσκο φυσικό νερό των ποταμών, λίμνες και καταρράκτες. Λόγω της

μοναδικής βιοποικιλότητας έχει ορισθεί ως μόνιμο καταφύγιο άγριας ζωής από την ελληνική κυβέρνηση. Μεταξύ των πολλών και των προστατευόμενων

απειλούμενων ειδών της χλωρίδας της πανίδας στην περιοχή τα πιο εντυπωσιακά είναι τα είδη πεταλούδων που ζουν εκεί, συμπεριλαμβανομένης της μεγαλύτερης πεταλούδας στην Ευρώπη με εμπέτασμα πτέρυγας μέχρι 150 χιλιοστά. Στα 1.760 μέτρα υπάρχει μια πίστα σκι και αρκετά καταφύγια. Το καταφύγιο του Σ.

Χατζηγεωργίου στη κοιλάδα του Ορφέα έχει χώρο για 75 άτομα και μπορεί να

φτάσει κανείς εκεί είτε από Ελευθερούπολη (22 χιλιόμετρα βάδιση σε καλό οδικό δίκτυο) ή από το χωριό της Αυλής με 4 ώρες πεζοπορία κατά μήκος ενός μαγευτικού μονοπατιού. Ένα δεύτερο καταφύγιο βρίσκεται κοντά, το καταφύγιο Αργύρης Πεταλούδας για 20 άτομα που είναι οργανωμένο από τον ορειβατικό σύλλογο Καβάλας. Το χωριό

Ελευθερούπολη έχει ξενοδοχεία και καταλύματα για ενοικίαση. Ο Ροδόλιβος έχει επίσης έχει συλλόγους ορειβατικούς και σκι και οι δύο σύλλογοι είναι οργανωμένοι από τον ορειβατικό σύλλογο Ροδόλιβου. Αν η αναρρίχηση στο Παγγαίο ξεκινά από Ροδόλιβο, υπάρχει καταφύγιο σε απόσταση 7,5 χλμ. από Ροδόλιβο σε χωματόδρομο και στη συνέχεια σε 2 ώρες απόσταση με τα πόδια μέσα από ένα μονοπάτι.

7.3 ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ

Η συνολική έκταση που καταλαμβάνει η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης, ανέρχεται σε 14.145 χιλιάδες στρέμματα, επιφάνεια που αντιστοιχεί στο 10,7% περίπου της συνολικής επιφάνειας της χώρας. Πρόκειται για την τέταρτη σε έκταση Περιφέρεια της χώρας και η ενδοπεριφερειακή κατανομή αυτής παρουσιάζεται στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 7.3 - Ενδοπεριφερειακή Κατανομή της Έκτασης της Περιφέρειας

Περιοχή	Σύνολο Εκτάσεων Χιλιάδες στρέμματα	Ποσοστό %
Ν. ΔΡΑΜΑΣ	3.468	24,5
Ν. ΚΑΒΑΛΑΣ	2.111	14,9
Ν. ΞΑΝΘΗΣ	1.793	12,7
Ν. ΡΟΔΟΠΗΣ	2.543	18,0
Ν. ΕΒΡΟΥ	4.242	30,0
Περιφέρεια Α.Μ.Θ	14.157	100,0

Πηγή : Χωροταξικό Σχέδιο Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

7.4 ΟΡΕΙΝΟΙ ΟΓΚΟΙ

Οι ορεινές εκτάσεις της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης καλύπτουν το 39,6% της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας και περιλαμβάνουν δήμους, κοινότητες και οικισμούς του ορεινού όγκου της Ροδόπης τόσο στην Ξάνθη όσο και στον Νομό Ροδόπης, αλλά και τα άλλα βουνά που υπάρχουν τόσο στην ηπειρωτική Θράκη και Ανατολική Μακεδονία, όσο και στα δύο νησιά της Περιφέρειας την Θάσο και την Σαμοθράκη. Τμήμα του ορεινού συγκροτήματος της Ροδόπης, με χαμηλές κορυφές, γνωστό σαν «Βουνά του Έβρου», αποτελεί το δάσος της Δαδιάς, με πεύκα (θασίτικα και μαυρόπευκα), βελανιδιές και οξυές γνωστό παγκοσμίως για τα αρπακτικά πουλιά που ζουν σε αυτό.

Σαμοθράκη

Στην Σαμοθράκη παρουσιάζεται έντονη ορεινή μορφολογία εδάφους, με πλούσια πλατανοδάση γεμάτα φτέρες, πυκροδάφνες, λυγαριές και μέντες. Το

βουνό Φεγγάρι ή Σάος της Σαμοθράκης έχει κορυφή στα 1.650μ. Σε υψηλότερα υψόμετρα κυριαρχούν καστανιές και θαμνόκεδρα.

Νομός Ροδόπης

Στο βόρειο τμήμα του Νομού Ροδόπης, σημαντικότερο όρος στην περιοχή αποτελεί εκείνο του Παπίκιου.

Περιέχει αρπακτικά πτηνά και απειλείται από την υλοτόμηση.

Νομός Ξάνθης

Ο ορεινός όγκος του Νομού Ξάνθης, διατηρεί άθικτη την αρχιτεκτονική του και αυθεντικά τα παραδοσιακά γεφύρια που αριθμητικά είναι περίπου 50. Τα ορεινά χωριά στην περιοχή της Σταυρούπολης και του Εχίνου έχουν την δική τους φυσιογνωμία η οποία δεν έχει δεχθεί παρά λίγες μικρές παρεμβάσεις από τον άνθρωπο. Η ορεινή ζώνη του Νομού αποτελείται από 80 οικισμούς και θεωρείται η πλέον κατοικημένη ορεινή περιοχή στην Ελληνική Επικράτεια, με περισσότερους από 20.000 κατοίκους.

Νομός Δράμας

Ο Νομός Δράμας, είναι προικισμένος με πλούσια δασική έκταση. Στην οροσειρά της Κεντρικής Ροδόπης με ψηλότερη κορυφή αυτήν του Παρθένου Δάσους με 1.953 μ. (η ψηλότερη της Ροδόπης είναι η Μουσάλα με υψόμετρο 2.925 μ. σε βουλγαρικό έδαφος), διακρίνονται τα δάση της Ελατιάς ή Καρά Ντερέ, στην περιοχή Σιδηρονέρου - Σκαλωτές.

Χαρακτηρίζεται από τα συμπαγή δάση που την καλύπτουν σε ποσοστό 90% και την ύπαρξη του δασικού χωριού Ελατιάς. Στη θέση «Κούτρα» και σε απόσταση 72 χλμ. από τη Δράμα υπάρχει το δασικό χωριό Ελατιάς, ιδιοκτησία της δασικής υπηρεσίας, που είναι το διοικητικό και λειτουργικό κέντρο των δασών της Ελατιάς.

Το Φαλακρό Όρος, ορθώνεται επιβλητικό στο κέντρο του νομού Δράμας και συγκαταλέγεται στα ψηλότερα βουνά της χώρας. Το βουνό συγκροτείται από

ένα σύμπλεγμα τριών όγκων: το βορειοδυτικό με ψηλότερη κορυφή το «Άγιο Πνεύμα» και υψόμετρο 1629 μ., το νοτιοδυτικό με ψηλότερη κορυφή τον «Άγιο Παύλο» στα 1768 μ. και το ανατολικό με ψηλότερη κορυφή τον «Προφήτη Ηλία» στα 2232 μ., που περιβάλλεται και από τις κορυφές «Βάρδενα» και «Χιονότρυπα».

Ως συνέπεια των καρστικών φαινομένων είναι αφενός η τροφοδοσία των πηγών Μυλοπόταμου και Δράμας και αφετέρου την αδυναμία δημιουργίας εδάφους και ψηλής βλάστησης γι' αυτό και η ονομασία «Φαλακρό».

Σήμερα η κάλυψη του Φαλακρού είναι κατά 45% με λιβάδια, 35% με δάση και 20% με θάμνους, φρύγανα, βράχους και γυμνά εδάφη.

Η πανίδα είναι και αυτή ανάλογη με το βοτανικό ενδιαφέρον. Εκτός των κοινών θηλαστικών και πτηνών της ευρύτερης περιοχής, συναντώνται σπάνια ασπόνδυλα που χαρακτηρίζουν την αξία της πανίδας.

Η σημασία της χλωρίδας και της πανίδας του Φαλακρού επέβαλαν την ένταξη και προστασία του στο δίκτυο «ΦΥΣΗ 2000», με το όνομα «Κορυφές Όρους Φαλακρού».

Το Μενοίκιο Όρος, οριοθετεί το δυτικό όριο του νομού Δράμας και αποτελεί την προς νότο συνέχεια του Φαλακρού. Η ψηλότερη κορυφή του Μενοικίου είναι η "Μαυρομάτα" στο Νομό Σερρών με υψόμετρο 1.963 μ., ενώ η ψηλότερη κορυφή του στο Νομό Δράμας το "Θαμνοτόπι" με υψόμετρο 1.952 μ.

Το βουνό χαρακτηρίζεται από το έντονο ανάγλυφο, από τα ορεινά και υποαλπικά λιβάδια με πλούσια χλωρίδα, τα δάση οξιάς και υβρυδογενούς ελάτης, το δάσος υπεραιώνόβιων δένδρων καστανιάς και την πλούσια ορνιθοπανίδα που φιλοξενεί.

Ενδιαφέρουσα όμως είναι η ποώδης βλάστηση εξαιτίας της σπανιότητας και του μεγάλου αριθμού των ειδών: κρίνος ο μάρταγος, τσάι του βουνού (σιδηρίτης), αγριγαρύφαλα,

ίριδες, παιώνια, κενταυρέες, καμπανούλες, θυμάρι, ορχιδέες, δακτυλιόριζες κ.ά., καθώς και πολλά αγρωστώδη και ψυχανθή φυτά.

Η πανίδα της περιοχής περιλαμβάνει τα θηλαστικά αγριογούρουνο, ζαρκάδι, λαγό, λύκο κ.ά.

Τέλος στον Νομό, υπάρχουν κυνηγότοποι στις περιοχές Παρανεστίου και Νευροκοπίου.

Νομός Καβάλας

Στον Νομό Καβάλας τα δάση εντοπίζονται στις πλαγιές του Παγγαίου, στα όρη της Λεκάνης αλλά και στο νοτιανατολικό τμήμα στις εκβολές του Νέστου. Οι πλαγιές των βουνών της Θάσου καλύπτονται κυρίως από πεύκα, έλατα, βελανίδια και από πλήθος ειδών της άγριας χλωρίδας.

7.5 ΠΑΓΓΑΙΟ ΟΡΟΣ

Το Παγγαίο όρος διακρίνεται από τα εκτεταμένα ορεινά βοσκοτόπια, εσωτερικούς απόκρημνους γκρεμούς, χείμαρρους και δάση.

Τα κυριότερα προβλήματα είναι η εντατική δασοπονία και τα λατομεία μαρμάρου. Σε τμήμα της περιοχής απαγορεύεται το κυνήγι. Στα αναπαραγόμενα είδη περιλαμβάνονται ο Πελαργός, ο Φιδαετός (5-10 ζεύγη), ο Χρυσαιτός (2-3 ζεύγη), ο Σταυραετός, ο Πετρίτης, η Πετροπέρδικα, ο Μπούφος, η Χαλκοκουρούνα, το Κουφαηδόνη, η Λιοστριτσίδα και ο Γαϊδουροκεφαλός.

7.6 ΤΟ ΟΡΟΣ ΣΥΜΒΟΛΟ

Αποτελεί απροστάτευτη περιοχή με μεγάλα αρπακτικά πτηνά και ιδιαίτερου αισθητικού ενδιαφέροντος δάσος.

Τα αισθητικά δάση Αμυγδαλέωνος και Στενών Νέστου, το δάσος Ιψαρίου στη Θάσο: Το κύριο χαρακτηριστικό της περιοχής είναι η παρουσία ενός αρκετά μεγάλου βουνού για τα δεδομένα των Μεσογειακών νησιών. Αποτελεί μία περιοχή με σπάνια χλωρίδα και σπάνιας ομορφιάς δάσος, τα οποία είναι

εντελώς απροστάτευτα. Η μεγαλύτερη απειλή προέρχεται από το οδικό δίκτυο, τις φωτιές και την υλοτόμηση.

7.7 ΤΟ ΔΕΛΤΑ ΤΟΥ ΝΕΣΤΟΥ

Το Δέλτα του Νέστου καταλαμβάνει έκταση 500 τ. χλμ και υπάγεται διοικητικά στο Νομό Καβάλας και στο Νομό Ξάνθης. Ο ποταμός πηγάζει από την Βουλγαρική Ροδόπη και αφού διασχίσει κοιλάδες και φαράγγια, στα βουνά μεταξύ Όρβηλου και Ροδόπης, μπαίνει στο ελληνικό έδαφος. Χύνεται

απέναντι από το νησί της Θάσου και το μήκος του, στο ελληνικό έδαφος, είναι 130 χλμ. Δυτικά από τις εκβολές του ποταμού υπάρχει η λιμνοθάλασσα του Αγιάσματος, σημαντικός βιότοπος για πολλά είδη υδροβίων πουλιών και μια σειρά από πολλές λιμνοθάλασσες όπως της Βάσοβας, Ερατεινού, Κοκάλας, Κεραμωτής, Γεφυρακίου κ.α.

7.8 ΔΕΛΤΑ ΕΒΡΟΥ

Το Δέλτα του Έβρου είναι το τμήμα του ποταμού με την μεγάλη οικολογική αξία. Τόπος αναπαραγωγής και ξεχειμωνιάσματος για χιλιάδες υδρόβια πουλιά. Οι πρώτες προτάσεις για την προστασία της περιοχής του Δέλτα έγιναν από την Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης, το 1962. Παρά τις αλλοιώσεις που έχει υποστεί από τότε, το Δέλτα του Έβρου παραμένει και σήμερα ένας από τους σημαντικότερους βιότοπους της Ευρώπης.

Ο Έβρος χωρίζεται, στην περιοχή του Δέλτα, σε δυο κύριους βραχίονες:

- ◆ Ο ένας είναι η λεγόμενη ‘ευθυγράμμιση’, δέχεται το μεγαλύτερο όγκο των νερών του ποταμού.
- ◆ Ο άλλος είναι η παλιά κοίτη, που αποτελεί το σύνορο με την Τουρκία.

7.9 Η ΛΙΜΝΗ ΒΙΣΤΩΝΙΔΑ

Η λίμνη Βιστωνίδα βρίσκεται στα σύνορα των Νομών Ξάνθης Ροδόπης και είναι προέκταση του όρμου του Πόρτο - Λάγους. Έχει έκταση 45.000 στρέμματα και το βάθος της κυμαίνεται από 2 ως 3,5 μέτρα. Η λίμνη είναι ο φυσικός αποδέκτης όλων των ορεινών χειμάρρων της περιοχής, σε αυτή χύνονται τα ποτάμια Κόσυνθος και Κομψάτος (Κουρού).

Στα παράλια του Πόρτο - Λάγους, η βλάστηση που επικρατεί σχηματίζεται από διάφορα αμμόφιλα είδη όπως η *Cakile maritima*, η *Salicornia europaea* και ο θαλάσσιος κρίνος. Το άλσος με παραθαλάσσια πεύκα (*Pinus maritima*), που βρίσκεται μπροστά στο λιμάνι του Πόρτο - Λάγους, προέρχεται από αναδάσωση.

7.10 Η ΛΙΜΝΗ ΜΗΤΡΙΚΟΥ Η ΙΣΜΑΡΙΔΑ

Η λίμνη Μητρικού ή Μάνα ή Ισμαρίδα βρίσκεται στο Νομό Ροδόπης, σε μια περιοχή πλούσια σε υγρότοπους. Η λίμνη Μητρικού απέχει μόλις 3 χλμ από τις ακτές του Θρακικού Πελάγους και δέχεται τα νερά δυο ποταμών. Από το βορρά κατεβαίνει και χύνεται μέσα στη λίμνη ο ποταμός Μπόσπος ενώ από ανατολικά έρχεται ο ποταμός Φιλιουρής ή ρέμμα Φιλιουρής, που χύνεται στο νότιο μέρος της λίμνης. Η κοιλάδα του ποταμού Φιλιουρή θεωρείται επίσης σημαντικός βιότοπος και έχει περιληφθεί στο δίκτυο βιοτόπων της Ε.Ο.Κ. ενώ στα νοτιοδυτικά, κοντά στις ακτές, υπάρχει ένας σημαντικός αριθμός από λιμνοθάλασσες, από τις οποίες οι πέντε μεγαλύτερες είναι η λίμνη Καρατζά, η Αλυκή, η Ξηρολίμνη, η Πτελέα και το Έλος.

Η έκταση της λίμνης Μητρικού μαζί με τη λεκάνη απορροής του ποταμού Μπόσπου είναι 370 τ.χ., ενώ η έκταση των λιμνοθαλασσών φθάνει τα 132τ.χ.

7.11 ΤΟ ΔΑΣΟΣ ΤΗΣ ΔΑΔΙΑΣ

Το δάσος της Δαδιάς βρίσκεται κοντά στο Σουφλί και συνδέεται οικολογικά με

το Δέλτα του Έβρου. Πρόκειται για μια σειρά δασωμένα υψώματα, που βρίσκονται στο Νομό Έβρου, δυτικά από το χωριό Δαδιά και αποτελούν τμήμα ενός ορεινού συγκροτήματος με χαμηλές κορυφές, γνωστού σαν «Βουνά του Έβρου».

Τα δάση της περιοχής αποτελούνται κυρίως από δύο είδη πεύκων, την Τραχεία πεύκη (*Pinus brutia*) και το Μαυρόπευκο

(*Pinus nigra*). Ανάμεσα σε αυτά υπάρχει μια μεγάλη ποικιλία θάμνων, όπως και πολλά σπάνια ποώδη φυτά.

Στο δάσος της Δαδιάς ζουν και αναπαράγονται συνολικά εικοσιένα είδη αρπακτικών πουλιών, από τα πιο σπάνια είδη αρπακτικών της Ευρώπης.

7.12 ΤΟ ΔΑΣΟΣ ΕΛΑΤΙΑΣ

Το μεγαλύτερο σε βιοποικιλότητα στην Ελλάδα και το δεύτερο στην Ευρώπη σε χλωρίδα και πανίδα, με 1712 είδη χλωρίδας, 38 είδη θηλαστικών και 102 είδη πουλιών, εκ των οποίων τα 20 σπάνια ή υπό εξαφάνιση. Έχει χαρακτηριστεί διατηρητέο μνημείο της φύσης από την UNESCO και ένα

κομμάτι του είναι αυστηρά προστατευόμενο, το λεγόμενο παρθένο δάσος του Φρακτού.

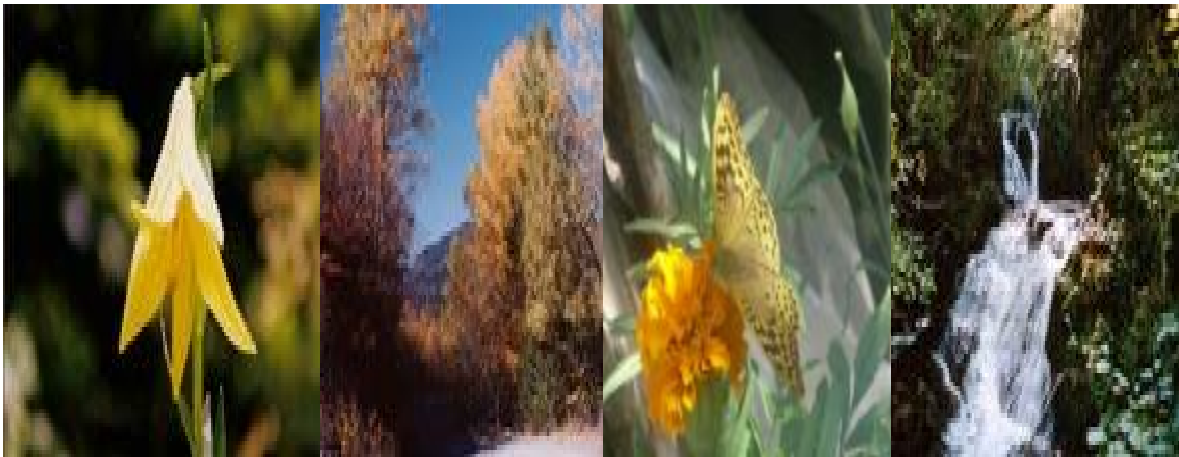

7.13ΧΑΙΝΤΟΥ-ΚΟΥΛΑ

Η Χαϊντού είναι το νότιο τμήμα του όρους Κούλα (το βόρειο τμήμα ανήκει στη Βουλγαρία) και βρίσκεται βόρεια της κοιλάδας του Νέστου. Το Γυφτόκαστρο (1827 μ.) είναι η ψηλότερη κορυφή της Χαϊντούς, πάνω ακριβώς στη μεθόριο με τη Βουλγαρία. Το παρθένο δάσος της Χαϊντούς και οι εντυπωσιακοί καταρράκτες του Λειβαδίτη αποτελούν πόλο έλξης για επισκέπτες και ερευνητές που μπορούν να παρατηρήσουν σπάνια είδη πανίδας και χλωρίδας. 102 είδη πουλιών αναπαράγονται στα δασικά οικοσυστήματα της περιοχής. Οι χέρσες εκτάσεις αποτελούν σημαντικό βιότοπο για τα αρπακτικά πουλιά.

Στην περιοχή όμως σημειώνονται συχνά κρούσματα παράνομου κυνηγιού, ακόμα και αυστηρά προστατευόμενων ειδών όπως η καφέ αρκούδα (*Ursus arctos*). Τα δάση Οξιάς που κυριαρχούν στην Χαϊντού, αναμειγνύονται με τη Δασική πεύκη, τη Σημίδα, το Μακεδονίτικο έλατο και άλλα φυλλοβόλα. Σε υψόμετρο πάνω από 1.000μ, αρχίζουν να κυριαρχούν χορτολιβαδικές εκτάσεις

απομεινάρια των θερινών βοσκότοπων που χρησιμοποιήθηκαν για εκατοντάδες χρόνια από τους νομάδες κτηνοτρόφους. Με τη μείωση της κτηνοτροφίας μετά το 1940, παρατηρούμε έντονη φυσική αναγέννηση, κυρίως της Δασικής πεύκης και της Σημύδας, σε πολλά σημεία του συγκροτήματος.

7.14 ΣΠΗΛΑΙΟ ΑΓΓΙΤΗ

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η φυσική ομορφιά του περιβάλλοντος χώρου του σπηλαίου. Η πλούσια βλάστηση, στις όχθες του ποταμού, που αποτελείται από πλατάνια, ιτιές, λεύκες κ.ά., δίνει τη δυνατότητα στους επισκέπτες να απολαύσουν μοναδικές στιγμές ηρεμίας και ξεκούρασης. Οι χώροι αναψυχής που δημιουργήθηκαν, με σεβασμό προς τη φύση, και τα καταστήματα που λειτουργούν παρέχουν τη δυνατότητα για ολοήμερη διαμονή στο χώρο. Στην ευρύτερη περιοχή της Δράμας η παράδοση θέλει την Πρωτομαγιά και τον Δεκαπενταύγουστο ο περιβάλλον χώρος του σπηλαίου να κατακλύζεται από χιλιάδες άτομα.

Τις ημέρες αυτές πραγματοποιείται ένα «πανηγύρι» στο οποίο οι πλανόδιοι πωλητές δίνουν έναν ιδιαίτερο τόνο.

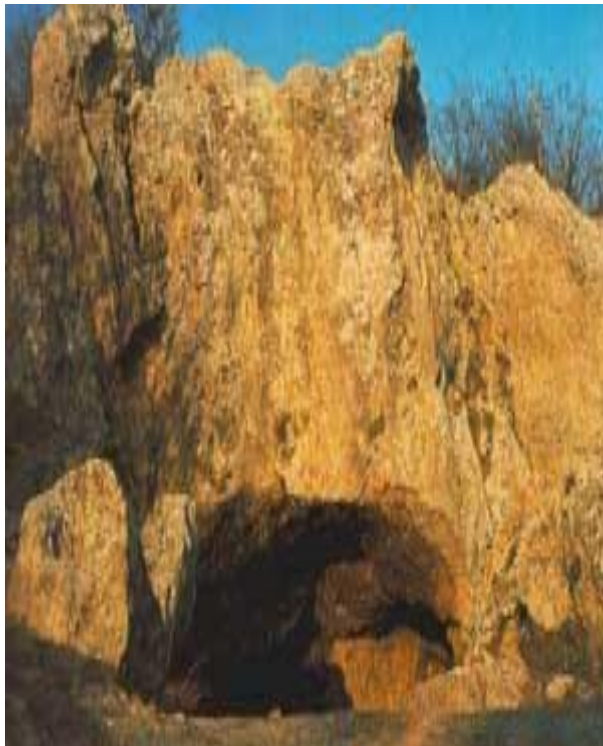
Στον Δήμο Προσοτσάνης υπάρχουν επίσης και πολλά άλλα αξιοθέατα που αξίζει να τα επισκεφθεί όλος ο κόσμος...

7.15 ΤΟ ΣΠΗΛΑΙΟ ΤΗΣ ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ

Η συναρπαστική μοναδικότητα του Σπηλαίου της Μαρώνειας γνωστό στους ντόπιους ως **''σπηλιά του Κύκλωπα''**. Το σπήλαιο Μαρώνειας, στην περιοχή Κουφοπλάτη Κομοτηνής, είναι διανοιγμένο σε ένα «νησί» από ασβεστόλιθο. Το πέτρωμα αυτό δημιουργήθηκε κυρίως από τα πτώματα μικροοργανισμών που ζούσαν πριν εκατομμύρια χρόνια στη θάλασσα που σκέπαζε την περιοχή. Εκείνοι οι μονοκύτταροι θαλάσσιοι οργανισμοί, υπάρχουν ακόμα – απολιθωμένοι πλέον- μέσα στον ασβεστόλιθο. Όταν η περιοχή αναδύθηκε από την αρχέγονη εκείνη θάλασσα άρχισε να διαβρώνεται από το νερό της βροχής. Η μακρόχρονη κίνηση των υπόγειων νερών δημιούργησε έγκοιλα που στη συνέχεια εποικήθηκαν από χερσαίους οργανισμούς. Κάποιοι από αυτούς χρησιμοποιούν το σπήλαιο για φώλιασμα διατηρώντας τις σχέσεις τους με το εξωτερικό περιβάλλον, ενώ άλλοι αποκόπηκαν από αυτό αναπτύσσοντας προσαρμογές που τους επιτρέπουν να ολοκληρώνουν το βιολογικό τους κύκλο

μέσα στο απόλυτο σκοτάδι. Άχρωμα, τυφλά και με ιδιαίτερη αντοχή στην έλλειψη τροφής, τα είδη αυτά διαδίδουν το θαύμα της ζωής στον υπόγειο

κόσμο, φυλακισμένα εκεί από την ίδια τους τη φύση.

Το σπήλαιο της Μαρώνειας είναι ο μοναδικός χώρος στον πλανήτη μας που ζουν οι επίσης μοναδικοί πληθυσμοί του ισόποδου *Alpioniscus thracicus*, του κολεοπτέρου *Maroniella beroni* και του χερσαίου σαλιγκαριού *Balcanodiscus cerberus*. Από το 1999 που ξεκίνησε η συστηματική μελέτη του σπηλαιίου έχουν βρεθεί πάνω από 30 διαφορετικά

είδη ασπόνδυλων εκ των οποίων τα 25 έχουν μόνιμους πληθυσμούς και 5 από αυτά είναι νέα για την επιστήμη. Ιδιαίτερη αξία στο σπήλαιο προσδίδει η παρουσία 8 αποκλειστικά σπηλαιόβιων ειδών (6 τρωγλόβια και 2 στυγόβια) και τουλάχιστον 10 ειδών που είναι ενδημικά στο σπήλαιο. Ιδιαίτερης σημασίας είναι επίσης η μικρή μόνιμη «Γραφική Λίμνη» στα δυτικά του «Θαλάμου Κόκκινης Κολώνας» όπου βρέθηκαν τα δύο μοναδικά είδη του σπηλαιίου (αμφίποδο και κολλέμβολο). Ένα ακόμα σπάνιο για τα Ελλαδικά δεδομένα χαρακτηριστικό του σπηλαιίου είναι η χρησιμοποίησή του από τουλάχιστον 11 είδη νυχτερίδων για διημέρευση ή διαχείμαση, από τα οποία 8

αναπαράγονται εκεί. Η σπηλιά αυτή, όπως και άλλες της περιοχής χρησίμευσε σαν κατοικία προϊστορικών ανθρώπων.

7.16 Η ΣΤΡΥΜΗ

Η Στρύμη είναι ένα μικρό χωριό, εικοσιπέντε περίπου χιλιόμετρα νοτιοανατολικά της Κομοτηνής, στους βόρειους πρόποδες του Ίσμαρου. Η επιτροπή ονοματοθεσιών που συστήθηκε το 1920, ευθύς μετά την απελευθέρωση της Θράκης, έδωσε στο χωριό αυτό την ονομασία Στρύμη, σε ανάμνηση της αρχαίας ομώνυμης πόλης, η οποία όμως, όπως αποδείχτηκε τα τελευταία χρόνια, βρίσκεται στα παράλια του Θρακικού πελάγους.

Η Στρώμη είναι σήμερα μικρό χωριό που οι κάτοικοι της είναι παιδιά προσφύγων που ήρθαν από το χωριό Άγιος Βλάσιος της Μεσημβρίας στη Μαύρη θάλασσα. Σκαρφαλωμένο σε πλαγιές και υψώματα έχει μια εξαιρετική θέα στον κάμπο της Κομοτηνής. Ένα χιλιόμετρο νοτιοανατολικά μέσα στις πτυχές των υψωμάτων του Ίσμαρου είναι η μικρή χαράδρα που οι ντόπιοι την αποκαλούν Iv-Ντερέ. Στις βραχώδεις πλευρές της χαράδρας ανοίγουν το μαύρο στόμα τους οι σπηλιές. Μαύρο το στόμα τους μαύρο και το εσωτερικό. Μαύρα τα τοιχώματα των σπηλαίων από τις καπνιές. Δεν υπάρχουν μεγαλόπρεποι θάλαμοι με φαντασμαγορικούς διακόσμους σταλακτιτών και σταλαγματιών. Σκοτεινά ανοίγματα μόνο βαθιά μέσα στη γη όπου έβρισκαν καταφύγιο και ζεστασιά οι πρόγονοι μας. Στις ομαλές πλαγιές της χαράδρας καθώς κατεβαίνει κανένας σήμερα από το δρόμο, καλλιεργούσαν ίσως το σιτάρι τους και έβοσκαν τα πρόβατα τους μια και την εποχή αυτή αρχίζει η κτηνοτροφία. Στις σπηλιές αυτές, λοιπόν, βρέθηκαν τα αντικείμενα που εκτίθενται σήμερα στις προθήκες του αρχαιολογικού μουσείου Κομοτηνής.

7.17 ΙΑΜΑΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ

- ◆ Τα ιαματικά λουτρά στην Νέα Κεσσάνη, στον οικισμό Ποταμιά, της Ξάνθης
- ◆ Οι Θέρμες του Νομού Ξάνθης
- ◆ Το γεωθερμικό πεδίο της Τραιανούπολης στον Έβρο
- ◆ Οι ιαματικές πηγές των Θερμών της Σαμοθράκης
- ◆ Οι ιαματικές πηγές των Ελευθέρων Καβάλας
- ◆ Τα λασπόλουτρα Λυδίας του Νομού Καβάλας
- ◆ Τα Θερμιά του Νομού Δράμας

8.1 ΥΠΟΔΟΜΕΣ – ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ

8.1.1 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΔΡΑΜΑΣ

Η πόλη της Δράμας διαθέτει σχετικά περιορισμένες υποδομές διαμονής. Συγκεκριμένα, το δυναμικό της πόλης ανέρχεται σε 500 κλίνες οι οποίες κρίνονται οριακά επαρκείς για τις ανάγκες του Νομού με εξαίρεση την περίοδο της διεξαγωγής του φεστιβάλ ταινιών μικρού μήκους και τη διεξαγωγή συνεδρίων.

Αξιόλογη είναι πάντως η μέχρι τώρα επενδυτική δραστηριότητα στην ύπαιθρο του Νομού Δράμας ιδιαίτερα κατά την τελευταία δεκαετία, μετά την εφαρμογή χρηματοδοτικών προγραμμάτων όπως το LEADER II.

8.1.2 ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Πολύ πρόσφατα κατασκευάστηκε και λειτουργεί ο νέος συνοριακός σταθμός Εξοχής στο Νομό Δράμας στα σύνορά μας με τη γειτονική Βουλγαρία.

◆ Το κύριο οδικό δίκτυο της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης περιλαμβάνει τις εθνικές οδούς και το πυκνότερο επαρχιακό οδικό δίκτυο και έχει συνολικό μήκος 2.847 χλμ. (για το έτος 1996, πλην της Εγνατίας). Η Εγνατία Οδός εντάσσεται στα διευρωπαϊκά δίκτυα και στο συνολικό της μήκος καλύπτει τον άξονα Ηγουμενίτσα – Γέφυρα Κήπων Έβρου, μήκους 680 χλμ. περίπου, ενώ τμήμα της διασχίζει την Περιφέρεια σε μήκος 258 χλμ. περίπου. Η Εγνατία Οδός επίσης συνδέεται με 8 κάθετους οδικούς άξονες που αποβλέπουν στην διασύνδεση της Ελλάδας με τους κυρίως διευρωπαϊκούς οδικούς άξονες, εκ των οποίων οι 4 κάθετοι άξονες προς Βουλγαρία βρίσκονται μέσα στα όρια της Περιφέρειας, συνολικού μήκους 254 χλμ. περίπου.

◆ Η σιδηροδρομική γραμμή που εξυπηρετεί την Ανατολική Μακεδονία–Θράκη

διασχίζει 4 Νομούς, εκτός της Καβάλας με 34 Σιδηροδρομικούς σταθμούς και 36 στάσεις, σε συνολικό μήκος δικτύου 400 χλμ. περίπου από τα όρια των Νομών Σερρών και Δράμας (Φωτολίβος) μέχρι το Μεθοριακό σταθμό Ορμένιου στα σύνορα με τη Βουλγαρία.

◆ Στην Ανατολική Μακεδονία – Θράκη λειτουργούν δύο κρατικά πολιτικά Αεροδρόμια, της Καβάλας που εξυπηρετεί και τους Νομούς Δράμας και Ξάνθης και της Αλεξανδρούπολης που εξυπηρετεί και το Νομό Ροδόπης. Αεροπορική σύνδεση υπάρχει μόνο με την Αθήνα.

◆ Η Ανατολική Μακεδονία – Θράκη διαθέτει 8 Λιμάνια, τα οποία διακρίνονται σε εθνικής και τοπικής σημασίας. Εθνικής σημασίας έχουν χαρακτηριστεί τα νέα εμπορικά λιμάνια της Αλεξανδρούπολης και της Καβάλας, που περιλαμβάνονται στους 13 σημαντικότερους λιμένες της χώρας από πλευράς διακίνησης επιβατών και εμπορευμάτων, ενώ τοπικής σημασίας έχουν χαρακτηριστεί 2 στον ηπειρωτικό χώρο, 3 στη Θάσο και 1 στη Σαμοθράκη. Το νέο λιμάνι της Αλεξανδρούπολης σχεδιάστηκε και υλοποιείται με την προοπτική να έχει σημαντική διαμετακομιστική κίνηση, με απαραίτητη προϋπόθεση την εξασφάλιση οδικής και σιδηροδρομικής σύνδεσης με το Ορμένιο και κατ' επέκταση με τον διευρωπαϊκό αυτοκινητόδρομο που συνδέει την Κεντρική Ευρώπη με την Κωνσταντινούπολη. Επίσης, η λειτουργία που αποτελεί εναλλακτική λύση μεταφοράς φορτίων από τις Παρευξείνιες χώρες, έναντι της διάπλευσης του Βοσπόρου, προοπτική που συνδέεται ακόμα με την πιθανή κατασκευή αγωγού πετρελαίου Μπουργκάς – Αλεξανδρούπολη. Ο Λιμένας της Καβάλας, που διακρίνεται στο υφιστάμενο κεντρικό λιμάνι, το οποίο θα εξυπηρετεί μόνον την επιβατική κίνηση και το νέο λιμάνι, που θα είναι καθαρά εμπορικό και κατασκευάζεται στην περιοχή της Ν. Καρβάλης, εξυπηρετεί με καθημερινά δρομολόγια τις ανάγκες μεγαλύτερης, συγκριτικά με της Αλεξανδρούπολης, εθνικής ενδοχώρας και παρουσιάζει αυξανόμενη κίνηση.

8.1.3 ΑΛΛΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ

Οι ανάγκες της Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης σε ενέργεια καλύπτονται από τους σταθμούς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας της ΔΕΗ που βρίσκονται εκτός της Περιφέρειας με εξαίρεση τη νήσο Σαμοθράκη, που ηλεκτροδοτείται από αυτόνομο σταθμό παραγωγής.

Οι κύριες κατηγορίες χρήσης της ηλεκτρικής ενέργειας είναι οικιακή (που καταλαμβάνει το 32,6% της συνολικής κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας για το έτος 1995) και η βιομηχανική (που καταλαμβάνει και αυτή το 32,6% της συνολικής κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας), ενώ ακολουθεί η εμπορική (17,3%) και η γεωργική (12%).

Η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης παρουσίαζε ιστορικά από τους χαμηλότερους δείκτες στο σύνολο της χώρας όσον αφορά το πλήθος των τηλεφωνικών συνδέσεων και συσκευών νέας τεχνολογίας, που αποτελεί σοβαρό αντικίνητρο για τη διεύρυνση του φάσματος των βιώσιμων παραγωγικών δραστηριοτήτων σε ένα από τα περισσότερο αραιοκατοικημένα τμήματα της ελληνικής επικράτειας. Παρότι το επίπεδο της προσφοράς και της ποιότητας τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών έχει βελτιωθεί λόγω του γενικότερου εκσυγχρονισμού του δικτύου (ψηφιοποίηση παροχών κλπ.) εκτιμάται ότι οι περιφερειακές ανάγκες για κατασκευή σύγχρονης τηλεπικοινωνιακής υποδομής θα αυξηθούν δεδομένου της ευρύτατης χρήσης των δυνατοτήτων της πληροφορικής και της τηλεματικής στην παραγωγική διαδικασία και στο κοινωνικό πεδίο, καθώς επίσης και από την κομβική θέση της περιοχής σε σχέση με τα διευρωπαϊκά και διηπειρωτικά δίκτυα τηλεπικοινωνιών. Όσον αφορά τη βιομηχανική υποδομή της Περιφέρειας αυτή θεωρείται επαρκής, αφού σ' αυτήν λειτουργούν πέντε Βιομηχανικές Περιοχές, μία σε κάθε νομό.

8.2 ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΗ ΠΡΟΣΒΑΣΗ

Στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης λειτουργούν δύο εθνικοί

πολιτικοί αερολιμένες, της Αλεξανδρούπολης και της Καβάλας από τα οποία καλύπτεται η αεροπορική συγκοινωνία της περιοχής.

Το αεροδρόμιο Δημόκριτος της Αλεξανδρούπολης βρίσκεται σε απόσταση 13 χλμ από την Αλεξανδρούπολη, διαθέτει σύγχρονο αεροδιάδρομο

δύο χιλιομέτρων και πλάτους 45 μέτρων.

Το αεροδρόμιο Μέγας Αλέξανδρος της Καβάλας, βρίσκεται στην Χρυσούπολη και ουσιαστικά αποτελεί την κύρια πύλη εισόδου αλλοδαπών τουριστών προς την Περιφέρεια και ειδικότερα προς την Θάσο.

Οι αφίξεις των αλλοδαπών στα αεροδρόμια της περιφέρειας παρουσιάζουν αύξηση της τάξης του 12,55% το 1997, ενώ αντίθετα τα έτη 1998 και 1999 σημειώνουν δραματική μείωση κατά 8,16% και 30,37% αντίστοιχα.

Πίνακας 8.2 - Αφίξεις αλλοδαπών Τουριστών στα Αεροδρόμια της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

	1996	1997	1998	1999
Αλεξανδρούπολη	840	2.868	80	0
Χρυσούπολη	73.413	80.702	76.673	53.440
Σύνολο	74.253	83.570	76.753	53.440
Μεταβολή	-	12,55%	-8,16%	-30,37%

Πηγή: Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9 - Η ΑΝΟΔΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

9.1 Η ΑΝΟΔΟΣ ΤΟΥ ΟΡΕΙΝΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Η άνοδος του ορεινού τουρισμού, στη χώρα μας ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, συνδέεται με την αλλαγή σε συνήθειες (ανάγκη κυρίως για άθληση) αλλά και την επιθυμία / δυνατότητα αναψυχής καθ' όλη την διάρκεια του χρόνου.

Οι ορεινές περιοχές όπως ακριβώς και οι νησιώτικες αποτελούν περιοχές σε απομόνωση όπου ο τουρισμός είναι δυνατό να συμβάλλει ουσιαστικά στην κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη όταν βέβαια υπακούει και σέβεται τις τοπικές ιδιαιτερότητες. Η Ευρωπαϊκή Ένωση στηρίζει τις προσπάθειες ανάπτυξης ήπιων τουριστικών δραστηριοτήτων οι οποίες δρουν συμπληρωματικά στο εισόδημα των μόνιμων κατοίκων. Στις περιοχές αυτές εκτός από τις αθλητικές δραστηριότητες που συνήθως φιλοξενούνται είναι δυνατό να αναπτυχθούν ποικίλες άλλες όπως η πεζοπορία, ο αγροτουρισμός, κ.α. Στο πλαίσιο αυτό στηρίζεται η αναπαλαίωση / συντήρηση ιστορικών κέντρων, η κατασκευή καταφυγίων, η αναγνώριση και χάραξη μονοπατιών κ.α.

Το είδος αυτό του τουρισμού μπορεί να αποβεί ιδιαίτερα θετικό τόσο για τις τοπικές κοινωνίες όσο και για τον ίδιο τον επισκέπτη ο οποίος έχει την δυνατότητα να έρθει σε επαφή με την φύση αλλά και να γνωρίσει τον διαφορετικό τρόπο ζωής. Τις τελευταίες δεκαετίες η ανάπτυξη του τουρισμού ήρθε να παίζει έναν καθοριστικό ρόλο στην αναδιάρθρωση των τοπικών οικονομικών συστημάτων πολλών Ευρωπαϊκών περιοχών. Το φαινόμενο αυτό ήταν και είναι ιδιαίτερα έντονο σε πολλές περιοχές της περιφέρειας, όπου τα αρνητικά κοινωνικοοικονομικά δεδομένα καθιστούν την εξεύρεση νέων αναπτυξιακών προοπτικών επιτακτική ανάγκη.

Παράλληλα, παρατηρείται και μια αύξηση της ζήτησης για αναψυχή και διακοπές, απόρροια της βελτίωσης των εισοδημάτων και του υψηλότερου σε σχέση με το παρελθόν εκπαιδευτικού υπόβαθρου των Ευρωπαίων πολιτών. Στα παραπάνω θα πρέπει να προστεθεί και η αυξητική τάση των τουριστών εκείνων που σε αντίθεση με τους μαζικούς τουρίστες αποζητούν ένα διαφορετικό πρότυπο δραστηριοτήτων.

Οι δραστηριότητες αυτές συνδέονται κυρίως με τον αγροτουρισμό, τον οικοτουρισμό, τον πολιτιστικό και θρησκευτικό τουρισμό, καθώς και με διάφορες άλλες μορφές τουρισμού υπαίθρου ή και αστικού τουρισμού.

9.1.1 ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΟΣΩΝ ΑΦΟΡΑ ΤΗΝ ΑΝΟΔΟ ΤΟΥ ΟΡΕΙΝΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Στη περίπτωση αυτή υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις για προβλήματα

περιβαλλοντικής υποβάθμισης σε περιοχές κυρίως με χειμερινές αθλητικές εγκαταστάσεις, όπως: διάβρωση, υποβάθμιση βιοτόπων κ.α. Κύρια αιτία για αυτό είναι η συγκέντρωση μεγάλου αριθμού επισκεπτών σε σχετικά μικρή χρονική περίοδο, η ανέγερση των σχετικών εγκαταστάσεων και υποδομών, ο θόρυβος, η κίνηση, η παραγωγή αποβλήτων κ.α. Γενικά ο ορεινός τουρισμός είναι πολύ συχνά υπεύθυνος για μια σειρά από επιπτώσεις όπως:

- Ρύπανση, θόρυβος, διάβρωση του εδάφους και υποβάθμιση ευαίσθητων οικοσυστημάτων.

- Ανεξέλεγκτη άσκηση δραστηριοτήτων όπως κατασκήνωση, ποδήλατο βουνού, οδήγηση με οχήματα ειδικών διαδρομών μπορεί να προκαλέσουν σημαντικά

προβλήματα υποβάθμισης στη χλωρίδα και πανίδα μιας περιοχής.

- Η παροχή ορισμένων διευκολύνσεων όπως χώροι στάθμευσης, μονοπάτια και άνοιγμα νέων δρόμων σε ευαίσθητες περιοχές οδηγεί σε σημαντική περιβαλλοντική υποβάθμιση.

- Η άσκηση διαφόρων δραστηριοτήτων αναψυχής (κυνήγι, φωτογραφία) μπορεί να προκαλέσει κοινωνικές συγκρούσεις. Οι τουρίστες δεν κατανοούν πάντα τους περιορισμούς στο δικαίωμα της ελεύθερης πρόσβασης στη φύση και συχνά παραβιάζουν τους "άγραφους" νόμους και τους κώδικες επικοινωνίας αλλά και τους θεσπισμένους κανονισμούς.

- Η δημιουργία υποδομής για χειμερινά σπόρ προκαλεί συχνά αποδάσωση, διάβρωση του επιφανειακού εδάφους και καταστροφή της βλάστησης.

- Προβλήματα διάθεσης απορριμμάτων.

9.1.2 ΥΠΑΡΧΟΥΣΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ

Είναι σχετικά δύσκολο να εκτιμηθούν τα πραγματικά μεγέθη της τουριστικής κίνησης καθώς και τα είδη της τουριστικής δραστηριότητας σε επίπεδο Νομού. Όσον αφορά γενικά την τουριστική κίνηση (εκφρασμένη σε αριθμό αφίξεων στα ξενοδοχεία και διανυκτερεύσεις) μπορεί να ειπωθεί ότι αυτή παρατηρήθηκε γενικά χαμηλή με αυξητικές πάντως τάσεις από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 μέχρι και το 2003 που υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία. Επίσης ένα μέτρο της χαμηλής τουριστικής κίνησης είναι και ο σχετικά μειούμενος αριθμός πληρότητας στα καταλύματα του Νομού κατά την δεκαετία 1990 – 2000.

Ο αριθμός διανυκτερεύσεων των τουριστών στο Νομό κατά την τετραετία 1996 – 1999 διαπιστώνεται να είναι ο χαμηλότερος σε επίπεδο περιφέρειας δίνοντας έτσι ακόμη μια εικόνα της χαμηλής τουριστικής ζήτησης. Η διαχρονική αύξηση του όμως, της τάξεως του 9,38%, αποτελεί μια ένδειξη της επιτυχίας της αναπτυξιακής προσπάθειας με δεδομένο ότι η αντίστοιχη αύξηση των συνολικών διανυκτερεύσεων σε επίπεδο περιφέρειας ήταν κατά πολύ μικρότερη, δηλ. της τάξης του 4,63% (***Βλ. Πίνακας 1, Παράρτημα***)

Πρέπει πάντως να σημειωθεί ότι είναι σχεδόν βέβαιο – και σύμφωνα με ανεπίσημα στοιχεία από το Τμήμα Τουριστικής Ανάπτυξης της ΝΑ Δράμας– ότι τα νέα δεδομένα που 12 έχουν δημιουργηθεί σε επίπεδο υποδομών δημιουργούν μια νέα κατάσταση ως προς την τουριστική κίνηση η οποία είναι απαραίτητο να διευρυνθεί.

Ως προς το ορεινό τόξο μπορούμε να αναφέρουμε ότι υπάρχει ένας τουρισμός υπαίθρου με περιορισμένες υποδομές και σχετικά μικρή επισκεψιμότητα, με θετικές όμως εντυπώσεις που συνθέτουν την εικόνα ενός ανερχόμενου προορισμού. Παλαιότερη έρευνα στην περιοχή (Thomaidis, 2003), που εκτός των άλλων επιχείρησε να δώσει μια εικόνα του τουρίστα στην περιοχή, έδειξε ότι η πλειονότητα των τουριστών που συμμετείχαν στην έρευνα ήταν Έλληνες

που ταξίδεψαν κυρίως από τα μεγάλα αστικά κέντρα της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης και είχαν ένα σχετικά υψηλό εκπαιδευτικό επίπεδο και εισόδημα. Ίσως λόγω του χαρακτήρα αυτού επιθυμούν να επιλέξουν δραστηριότητες σχετικές με τη φύση (περπάτημα, περιήγηση στη φύση, κλπ.) ενώ θεωρούν – σε ένα βαθμό – τους εαυτούς τους «εξερευνητές». Η έρευνα επίσης έδειξε ότι η υπάρχουσα μορφή του τουρισμού παρουσιάζει σχετικά μικρή διάρκεια παραμονής, μια σχετική έλλειψη σύνδεσης με τα τοπικά προϊόντα και τον πολιτισμό της περιοχής αλλά και ένα έντονο καταγεγραμμένο ενδιαφέρον για επιστροφή στην περιοχή. Ένα μέτρο της προοπτικής ανάπτυξης του τουρισμού αυτού του είδους είναι και η επισκεψιμότητα του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας του Παρανεστίου που εμφανίζεται διαρκώς αυξανόμενη από το 2002 και μετά

Πίνακας 9.2 - Επισκεψιμότητα Μουσείου Φυσικής Ιστορίας Ροδόπης

	2002	2003	2004	2005*
Κοινό	116	1.328	1.623	2.341
Μαθητικά	857	2.656	3.982	5.528
Κ.Α.Π.Η.	0	0	169	34
Σύνολο	973	3.984	5.774	7.903

Πηγή: Thomaidis (2003)

Θετικά είναι επίσης και τα μηνύματα από την επισκεψιμότητα του σπηλαίου των πηγών του Αγγίτη. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι κατά την πενταετία 2000 – 2005, ο αριθμός των επισκέψεων αυξήθηκε κατά 141% περίπου. (**Βλ. Πίνακα 2, Παράρτημα**). Όσον αφορά το χιονοδρομικό τουρισμό, σύμφωνα με στοιχεία της Αναπτυξιακής Φαλακρού (ΑΝ.ΦΑ.) ο αριθμός των χρηστών των υπηρεσιών χιονοδρομίας του κέντρου (εκφρασμένος σε αριθμό εισιτηρίων) κυμάνθηκε γύρω στις 27 χιλιάδες κατά την τελευταία περίοδο 2004 – 2005. (**Βλ. Πίνακα 3,**

Παράρτημα). Φυσικά, πρέπει να σημειωθεί ότι οι αριθμοί αυτοί δεν περιλαμβάνουν μεγάλο αριθμό απλών επισκεπτών που δεν επιδίδονται σε χειμερινά σπορ αλλά κάνουν χρήση των υπηρεσιών εστίασης. Όσον αφορά στην προέλευση των επισκεπτών στο χιονοδρομικό κέντρο, εκτιμάται πως το 30% είναι από τη Δράμα, 40% από την περιφέρεια της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, 20% από τη Θεσσαλονίκη και από άλλες περιοχές 10%. Ο αριθμός επισκεπτών από τη Θεσσαλονίκη και περιοχές δυτικά της Δράμας ήταν μικρός, τα τελευταία όμως χρόνια και με τις βελτιώσεις που επιχειρήθηκαν, το κέντρο αυξάνει την ελκυστικότητά του και κερδίζει επισκέπτες από την ευρύτερη περιοχή της Μακεδονίας. Από τα παραπάνω προκύπτει ότι το χιονοδρομικό κέντρο έχει σαφή υπερτοπικό χαρακτήρα, δυνατότητες για πολλαπλές δραστηριότητες για τους τουρίστες και μπορεί να θεωρηθεί ως ένα περιφερειακό κέντρο με περιοχή αναφοράς ή ζήτησης την ανατολική Μακεδονία και Θράκη από όπου αναμένεται και το μεγαλύτερο μέρος των επισκεπτών στο μέλλον. (*Βλ. Πίνακα 4, Παράρτημα*).

9.1.3 ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ

Από τα παραπάνω θα μπορούσαμε να συμπεράνουμε ότι ο Νομός Δράμας, και πάντα μέσα στα νέα πλαίσια της αειφορικής ανάπτυξης, δύναται να αναπτυχθεί τουριστικά και κυρίως να στραφεί προς την κατεύθυνση της περαιτέρω ανάπτυξης ήπιων μορφών τουρισμού που σχετίζονται με το περιβάλλον και τον πολιτισμό στο ορεινό του τόξο. Στον τομέα του αστικού τουρισμού, η περιοχή μπορεί να εκμεταλλευτεί τη σύγχρονη πολιτιστική έκφραση αλλά και τις συνεδριακές τις υποδομές. Συνοπτικά θα μπορούσε να ειπωθεί ότι η περιοχή διαθέτει τα εξής συγκριτικά πλεονεκτήματα:

Φυσικό περιβάλλον

- ◆ Περιοχές μεγάλης οικολογικής αξίας
- ◆ Οικοσυστήματα (κυρίως δασικά) μεγάλου κάλλους

- ◆ Έντονο υδάτινο στοιχείο
- ◆ Σπήλαιο πηγών Αγγίτη

Πολιτιστικό κεφάλαιο

- ◆ Ζωντανή πολιτιστική παράδοση
- ◆ Φεστιβάλ ταινιών μικρού μήκους και σύγχρονη καλλιτεχνική έκφραση
- ◆ Αξιόλογα τοπικά προϊόντα

Γεωγραφική θέση – Υποδομές

- ◆ Σχετική εγγύτητα με περιοχές προσέλκυσης τουριστών.
- ◆ Καλή προσβασιμότητα ορεινού όγκου
- ◆ Εγκαταστάσεις χιονοδρομικού κέντρου Φαλακρού
- ◆ Συνεδριακοί χώροι
- ◆ Σύγχρονες υποδομές καταλυμάτων
- ◆ Ευνοϊκό πλαίσιο για ανάπτυξη υποδομών

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10 - ΜΕΛΕΤΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΟΡΕΙΝΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

10.1 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΜΕΛΕΤΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΟΡΕΙΝΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ Α. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ – ΘΡΑΚΗ

Βασικός στόχος τόσο για την Περιφέρεια όσο και για την Αγροτουριστική είναι η προστασία, η ανάδειξη και η προβολή των φυσικών πόρων στα πλαίσια της στρατηγικής για την βιώσιμη και ολοκληρωμένη περιφερειακή ανάπτυξη. Το δεδομένο αυτό προκύπτει από το γεγονός ότι η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης διακρίνεται για την πλούσια φυσική - πολιτιστική και ιστορική της κληρονομιά, η οποία μπορεί να αναδειχθεί και να προβληθεί μέσω της ανάπτυξης του τουρισμού στα πλαίσια κλίματος ευρύτερης αποδοχής από τον τοπικό πληθυσμό και τους φορείς.

Για την αξιοποίηση των αστικών κέντρων στην αναπτυξιακή διαδικασία απαιτείται:

- η εξειδίκευση του αναπτυξιακού της ρόλου
- η αξιοποίηση των επιχειρηματικών και αναπτυξιακών υποδομών
- η βελτίωση των αστικών υπερδομών και υποδομών
- η στήριξη και ανάπτυξη των «Προωθητικών Δραστηριοτήτων» τους
- η αστική και τοπική διαχείριση

Οι παράγοντες αυτοί λαμβάνονται υπόψη στον χωροταξικό προσδιορισμό των στόχων της αναπτυξιακής στρατηγικής της Περιφέρειας.

Μια πρώτη προσέγγιση των ανωτέρω γίνεται στον πίνακα που ακολουθεί:

Πίνακας 10.1 - Αναπτυξιακή στρατηγική

<u>Αστικό Κέντρο</u>	<u>Αναπτυξιακός Ρόλος</u>	<u>Επιχειρηματικές</u> <u>Αναπτυξιακές</u> <u>Υποδομές</u>	<u>Προωθητικές</u> <u>Δραστηριότητες</u>
Καβάλα	Περιφερειακός Πόλος Ανάπτυξης Κέντρο Διασυνοριακής Συνεργασίας	Λιμάνι Αεροδρόμιο Εγνατία Οδός – Κάθετες συνδέσεις	Βιομηχανία – Βιοτεχνία Μεταφορές - Εμπόριο
Κομοτηνή	Περιφερειακό Διοικητικό Κέντρο Νομαρχιακός Πόλος Ανάπτυξης Κέντρο Διασυνοριακής Συνεργασίας	Εγνατία Οδός – Κάθετες συνδέσεις Σιδηροδρομικό δίκτυο	Περιφερειακή Διοίκηση Βιομηχανία – Βιοτεχνία Τριτοβάθμια εκπαίδευση
Δράμα	Νομαρχιακός Πόλος Ανάπτυξης Κέντρο Διασυνοριακής Συνεργασίας	Εγνατία Οδός Κάθετες συνδέσεις Σιδηροδρομικό δίκτυο	Βιομηχανία – Βιοτεχνία

Αλεξανδρούπολη	Πύλη εισόδου – εξόδου Κέντρο Διασυνοριακής Συνεργασίας	Λιμάνι Αεροδρόμιο Εγνατία Οδός Κάθετες συνδέσεις Σιδηροδρομικό δίκτυο	Μεταφορές – Εμπόριο Βιομηχανία – Βιοτεχνία Τριτοβάθμια εκπαίδευση Υπηρεσίες Υγείας
Ξάνθη	Νομαρχιακός Πόλος Ανάπτυξης Κέντρο Διασυνοριακής Συνεργασίας	Εγνατία Οδός – Κάθετες συνδέσεις Σιδηροδρομικό δίκτυο	Βιομηχανία – Βιοτεχνία Τριτοβάθμια εκπαίδευση Έρευνα & Ανάπτυξη
Ορεστιάδα	Κέντρο Τοπικής Ανάπτυξης		

10.1.1 ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΟΣΩΝ ΑΦΟΡΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ

Τα πλεονεκτήματα της περιφέρειας όσον αφορά στον τουριστικό τομέα εντοπίζονται στην έντονη παρουσία και διαφοροποίηση των φυσικών και ιστορικών - πολιτιστικών πόρων, στην στρατηγική γεωγραφική θέση της ως συγκοινωνιακού και ενεργειακού κόμβου και στις σημαντικές δυνατότητες ανάπτυξης αυτόνομων ή συνδυασμένων πακέτων τουριστικών υπηρεσιών, υπό το πρίσμα ενός τοπικού πληθυσμού ο οποίος διάκειται ευνοϊκά στην ιδέα ανάπτυξης του τουρισμού.

♦ Η υστέρηση στις τουριστικές υποδομές, καθώς και η έλλειψη εκπαίδευσης και κατάρτισης του πληθυσμού αναφορικά με τον τρόπο βελτίωσης των παρεχόμενων υπηρεσιών στον τομέα του τουρισμού προβάλλουν ως αδυναμίες στον τομέα αυτό. Τα παραπάνω σε συνδυασμό με την περιορισμένη τουριστική προβολή και τον έντονο ανταγωνισμό από τις γειτονικές και άλλες περιοχές,

όπως κατεδείχθη στην μελέτη, απαιτούν τη διαφοροποίηση του προτεινόμενου τουριστικού προϊόντος για την Περιφέρεια μέσω της ενίσχυσης των εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

♦ Η βελτίωση της πρόσβασης σε συνδυασμό με την ύπαρξη του κατάλληλου θεσμικού πλαισίου και των απαραίτητων χρηματοδοτικών μέσων συναινεί στην ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού ανταποκρινόμενη στις διεθνείς τάσεις στον τομέα.

Η Μελετητική Ομάδα της Αγροτουριστικής έχει θέση ως ***προϋπόθεση για την ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού*** την περαιτέρω βελτίωση των υποδομών, την αύξηση των επενδύσεων, την βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών μέσω της εκπαίδευσης του προσωπικού, καθώς και την προστασία του περιβάλλοντος και των ιστορικών και πολιτιστικών μνημείων. Τα παραπάνω σε συνδυασμό με την συστηματική προβολή και προώθηση του τουριστικού αποθέματος της περιοχής θα συμβάλλουν στην αύξηση της τουριστικής κίνησης μέσω της επιμήκυνσης της τουριστικής περιόδου. Οι βασικοί άξονες παρέμβασης της μελέτης αφορούν στην πρόσβαση, τους παραδοσιακούς οικισμούς, τις προστατευόμενες περιοχές, τα τοπικά προϊόντα, την ποιότητα των υπηρεσιών, τη δημιουργία δικτύων, την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και την εκπαίδευση και κατάρτιση.

Ειδικότερα για την ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού και ανά άξονα παρέμβασης η μελέτη της Αγροτουριστικής πρότεινε τα ακόλουθα:

♦ Περαιτέρω βελτίωση της πρόσβασης και της σήμανσης με στόχο την αύξηση της επισκεψιμότητας στους τουριστικούς πόρους της περιοχής.

♦ Ανάδειξη της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς μέσω της αποκατάστασης των κτιρίων και των οικισμών από ειδικά χρηματοδοτικά προγράμματα (π.χ ΕΟΤ) και σύνδεση αυτών με τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού.

◆ Ολοκληρωμένο σχέδιο ανάπτυξης του οικοτουρισμού στην περιοχή με την αποδοχή της τοπικής κοινωνίας έχοντας ως παράδειγμα καλής πρακτικής το Δάσος της Δαδιάς.

◆ Πιστοποίηση χαρακτηριστικών τοπικών προϊόντων (π.χ. τσίπουρο, σπαράγγι) με στόχο την αύξηση της διαθεσιμότητάς τους στην αγορά και την προβολή της τοπικής κουζίνας.

◆ Αναβάθμιση της ποιότητας των τουριστικών υπηρεσιών μέσω της προώθησης της πιστοποίησης και της δημιουργίας θεματικών τοπικών συμφώνων ποιότητας.

◆ Οριζόντια και κάθετη δικτύωση των επιχειρήσεων σε περιφερειακό επίπεδο καθώς και ενίσχυση της συνεργασίας με στόχο την προσφορά ποιοτικότερου προϊόντος.

◆ Η βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος (πληροφόρηση και η καθοδήγηση επενδυτικού κοινού, παρακολούθηση χρηματοδοτικών εργαλείων, ανάδειξη βέλτιστων πρακτικών) είναι απαραίτητη προϋπόθεση, προκειμένου η τοπική κοινωνία να επωφεληθεί από την ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού.

◆ Η βελτίωση του στελεχιακού δυναμικού των μονάδων παροχής υπηρεσιών των εναλλακτικών μορφών τουρισμού μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων και σεμιναρίων θα προάγει τις παρεχόμενες υπηρεσίες και θα αυξήσει τις επενδύσεις στον τομέα αυτό. Στόχος της δράσης αυτή είναι να επιτευχθεί αύξηση της απασχόλησης και εξειδίκευση με κοινό στόχο τις ευαίσθητες κοινωνικά ομάδες όπως οι νέοι και οι γυναίκες.

10.1.2 ΕΠΗΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

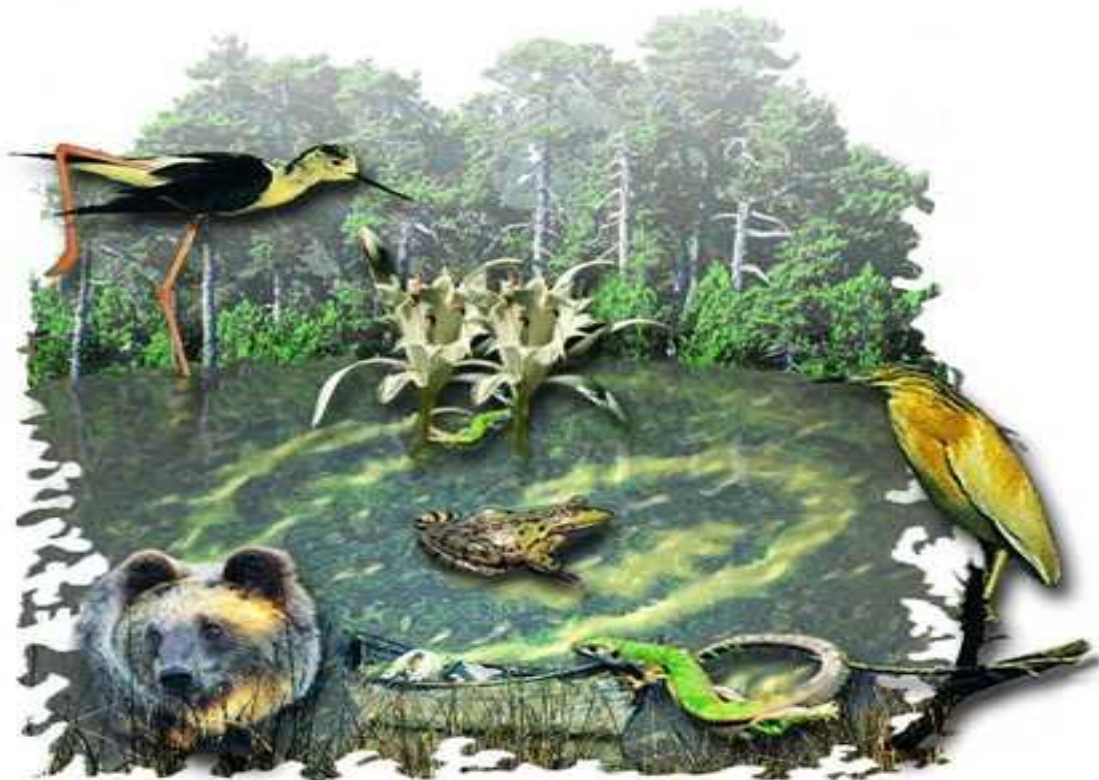
Ο φυσικός πλούτος, ο οποίος προσδίδει ιδιαίτερο χαρακτήρα σε μια περιοχή, αποτελεί βασικό κίνητρο για την προσέλκυση τουριστικής κίνησης στην συγκεκριμένη περιοχή. Η ανάπτυξη όμως του τουρισμού, εκτός από τις θετικές

επιπτώσεις, δημιουργεί σοβαρά προβλήματα στο φυσικό περιβάλλον. Οι επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης δυσμενείς ή όχι, εξαρτώνται από παράγοντες όπως:

- ◆ Ο τύπος ή το είδος της τουριστικής ανάπτυξης
- ◆ Η ποιότητα και τα χαρακτηριστικά των τοπικών περιβαλλοντικών πόρων
- ◆ Η δυνατότητα και η ικανότητα των φορέων και του τοπικού πληθυσμού να διαχειριστούν τους περιβαλλοντικούς πόρους

Εφαρμογή του σχεδίου για τη διαχείριση και την προώθηση του οικοτουρισμού στις προστατευόμενες περιοχές

Το σχέδιο αναφέρεται στην προώθηση του οικοτουρισμού σε περιοχές που είναι ενταγμένες στο δίκτυο Φύση 2000 (**NATURA 2000**) ή προστατεύονται από τη διεθνή Συνθήκη **RAMSAR**.

Ειδικότερα, αναφέρουμε κάποιες από τις επιλεγμένες περιοχές:

- ◆ Κορυφές όρους Παγγαίου
- ◆ Κορυφές όρους Φαλακρού
- ◆ Το αισθητικό δάσος Νέστου
- ◆ Δέλτα Νέστου-Λίμνη Βιστωνίδα-Λίμνη Ισμαρίδα
- ◆ Σπήλαιο Μαρώνειας
- ◆ Δάσος Δαδιάς

Προβολή του εναλλακτικού τουριστικού προϊόντος

Για την αποτελεσματική προβολή του εναλλακτικού τουριστικού προϊόντος της περιοχής, πρέπει να γίνει ένα marketing plan. Βασικό συστατικό του marketing plan είναι η ενδελεχής έρευνα έτσι ώστε να προσδιορισθεί το κοινό-στόχος το οποίο θα επιλέξει την περιοχή ως προορισμό. Η στρατηγική του marketing θα στοχεύει στην προσέγγιση νέων αγορών εντός και εκτός της ελληνικής επικράτειας με απώτερο στόχο την εδραίωση μιας διαπεριφερειακής και διακρατικής σύνδεσης έτσι ώστε να επιτευχθεί η πολυπόθητη επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου.

Ενέργειες που έχουν γίνει

Τουριστική Προβολή

1. Την διετία 2004 - 2005 η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης συμμετείχε σε 12 εκθέσεις εξωτερικού σε όλη την Ευρώπη και 6 εσωτερικού. Στοχευόμενη παρουσίαση των πλεονεκτημάτων της Περιφέρειάς μας σε χώρες με ενεργό τουρισμό βασισμένο στην ποιότητα και στην εξειδίκευση.
2. Σημαντική αναδιοργάνωση των εντύπων και ενημέρωσή τους με στοιχεία έγκυρα και χρήσιμα. Το έντυπο υλικό προώθησης έχει σχεδιαστεί σύμφωνα με

τις ανάγκες της πολιτικής που ακολουθείται και έχει σημαντικά αποτελέσματα. Ειδικό βάρος δίνεται στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού.

3. Προωθητικές ενέργειες γίνονται διαρκώς σε ΜΜΕ του εξωτερικού και πιο συγκεκριμένα η Περιφέρεια προχώρησε σε διαφημιστικές καταχωρίσεις σε ιστοσελίδες και κανάλια διεθνούς εμβέλειας (CNN.com, Euronews, BBC news)

4. Έχει κατασκευαστεί ειδική ιστοσελίδα τουριστικής προβολής της Περιφέρειας, με πληροφορίες καταλυμάτων, εκδηλώσεων, διαδρομών κ.α. (www.remthtourism.gr) η οποία εμπλουτίζεται διαρκώς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11 - ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

11.1 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΤΟΥ Ε.Ο.Τ

Αναφέρεται στους επιχειρηματίες Τουριστικών Καταλυμάτων και Τουριστικών γραφείων που επιθυμούν να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα και περιλαμβάνει:

1. Πρόγραμμα οκταήμερων διακοπών (επτά διανυκτερεύσεων), στις εξής κατηγορίες καταλυμάτων :

- ◆ Ξενοδοχεία όλων των λειτουργικών μορφών και κατηγοριών
- ◆ Τουριστικές επιπλωμένες κατοικίες και επαύλεις
- ◆ Ενοικιαζόμενα Δωμάτια / Διαμερίσματα όλων των κατηγοριών
- ◆ Κάμπινγκ όλων των κατηγοριών

2. Πρόγραμμα εκδρομών τριών ή πέντε ημερών :

Στα νομίμως λειτουργούντα γραφεία Γενικού και Εσωτερικού Τουρισμού όλης της Επικράτειας.

Οι ενδιαφερόμενοι Επιχειρηματίες, προκειμένου να συμμετάσχουν στα ανωτέρω Προγράμματα Κοινωνικού Τουρισμού του Ε.Ο.Τ καλούνται να

υποβάλουν ταχυδρομικά ή με φαξ στην αρμόδια Δ/ση Μελετών & Επενδύσεων του Ε.Ο.Τ., αίτηση / δήλωση συμμετοχής αντίστοιχη του κάθε προγράμματος, σχετικά υποδείγματα της οποίας επισυνάπτονται στην παρούσα ανακοίνωση με προθεσμία υποβολής των αιτήσεων την ημερομηνία σφραγίδας ταχυδρομείου ή σχετική ένδειξη φαξ.

Εφιστάται η προσοχή στους ενδιαφερομένους, για την σωστή συμπλήρωση των στοιχείων της αίτησης - δήλωσης η οποία γίνεται με αποκλειστική ευθύνη τους. Η αίτηση - δήλωση θα πρέπει να συμπληρωθεί επακριβώς και με σαφήνεια και να συνοδεύεται από τα αιτούμενα δικαιολογητικά ,ώστε να γίνει εξ αρχής ορθή καταχώρηση των επιχειρήσεων στα αντίστοιχα προγράμματα .

ΕΠΙΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ Ε.Ο.Τ.

Ο Ε.Ο.Τ. επιδοτεί ανά άτομο και ανά διανυκτέρευση τις επιχειρήσεις που θα συμμετάσχουν στο Πρόγραμμα 8μερων διακοπών (7 διανυκτερεύσεων) ως εξής:

- ◆ Ξενοδοχεία η επιπλωμένες κατοικίες €12,00
- ◆ Ενοικιαζόμενα Δωμάτια / Διαμ/τα €10,50 η Οικισμοί Κατασκηνώσεων
- ◆ Κατασκηνώσεις (θέση Σκηνής, Τροχόσπιτου) €5,00

Ο ΕΟΤ επιδοτεί τα Γραφεία Τουρισμού που θα συμμετάσχουν στο Πρόγραμμα εκδρομών ανά άτομο ,ως εξής:

- ◆ Τριήμερες εκδρομές €60
- ◆ Πενθήμερες εκδρομές €80

Η αίτηση / δήλωση συμμετοχής του προγράμματος 8 ήμερων διακοπών, θα πρέπει να συνοδεύεται από:

- ◆ Αντίγραφο του ειδικού σήματος λειτουργίας, από το οποίο να προκύπτει ότι η πυρασφάλεια του καταλύματος είναι σε ισχύ. Σε αντίθετη περίπτωση θα

πρέπει να συνυποβάλλεται πρόσφατη ανανέωση της ισχύουσας πυρασφάλειας του καταλύματος από τις αρμόδιες υπηρεσίες του Ε.Ο.Τ.

- ◆ Άδεια εστιατορίου για τις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις που υποχρεούνται η επιθυμούν να παρέχουν πρωινό η και γεύματα.

Οι επιχειρήσεις ξενοδοχείων κλασσικού τύπου δυο (2) αστερών και άνω θα πρέπει υποχρεωτικά να δηλώνουν τιμή συμμετοχής με πρωινό και προαιρετικά απλής διανυκτέρευσης .

Οι επιχειρήσεις ξενοδοχείων κλασσικού τύπου ενός (1) αστέρα και ξενοδοχείων τύπου επιπλωμένων διαμερισμάτων, δεν υποχρεούνται στην παροχή πρωινού.

- ◆ Έγκριση του Ε.Ο.Τ. για τις επιχειρήσεις ενοικιαζομένων δωματίων που επιθυμούν να παρέχουν πρωινό.

Απαγορεύεται η εστίαση και η παροχή πρωινού σε χώρους εκτός των καταλυμάτων.

Η αίτηση / δήλωση συμμετοχής του προγράμματος εκδρομών ,θα πρέπει να συνοδεύεται από:

- ◆ Αντίγραφο ειδικού σήματος λειτουργίας του γραφείου.

Τελευταία ανανέωση του σήματος λειτουργίας, εφόσον η ισχύς του αρχικού έχει λήξει.

11.2 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ Γ΄ ΗΛΙΚΙΑ

1. Διάρκεια των διακοπών:

Η διάρκεια των διακοπών ορίζεται έως 7 (επτά) διανυκτερεύσεις.

2. Τουριστικοί Προορισμοί:

Οι συνταξιούχοι, κάτοχοι των δελτίων Κοινωνικού Τουρισμού είχαν την ευκαιρία να πραγματοποιήσουν διακοπές σε όλη την Επικράτεια της χώρας.

3. Δικαιούχοι του προγράμματος:

Δικαιούχοι του προγράμματος είναι όλοι οι συνταξιούχοι (με τα προστατευόμενα μέλη τους), λόγω γήρατος ή λόγω αναπηρίας, όλων των ταμείων, ανεξαρτήτως εισοδήματος και ο/η σύζυγος ή ο/η συνοδός σε περίπτωση αναπηρίας. Διευκρινίζεται ότι δελτίο Κοινωνικού Τουρισμού χορηγείται και σε συνταξιούχους που λαμβάνουν σύνταξη λόγω θανάτου του κυρίως ασφαλισμένου (συζύγους-τέκνα), εφόσον η σύνταξη αυτή αποτελεί την κύρια πηγή εσόδων και προκειμένου για τα τέκνα δεν έχουν συμπληρώσει το 18ο έτος της ηλικίας τους ή το 25ο σε περίπτωση σπουδών, οπότε απαιτείται η προσκόμιση του σχετικού πιστοποιητικού σπουδών. Παιδιά κάτω των τεσσάρων ετών (γεννηθέντα από 1-1-2001 και μετά, δεν δικαιούνται δελτίου και θα παραμένουν δωρεάν στο ίδιο δωμάτιο με τους γονείς τους..

4. Προϋποθέσεις

α. Να μην είναι δικαιούχοι της Εργατικής Εστίας β. Να μην έκαναν χρήση του Προγράμματος Κοινωνικού Τουρισμού του ΕΟΤ ή της Αγροτικής Εστίας του 2004 ή κάποιου από τα Προγράμματα του ΕΟΤ ή της Αγροτικής Εστίας του 2005. Κατ' εξαίρεση συνταξιούχοι με αναπηρία 67% και άνω δικαιούνται δελτίου κάθε χρόνο. Δεν δικαιούνται δελτίου αν είναι δικαιούχοι της Εργατικής Εστίας ή αν θα κάνουν χρήση ενός από τα προγράμματα ΕΟΤ ή του Προγράμματος Αγροτικής Εστίας.

5. Δικαιολογητικά

Οι δικαιούχοι, προκειμένου να λάβουν τα δελτία Κ.Τ. έπρεπε να καταθέσουν τα ακόλουθα δικαιολογητικά :

- ◆ Αίτηση του δικαιούχου
- ◆ Αντίγραφο της Αστυνομικής Ταυτότητας ή άλλο νόμιμο πιστοποιητικό ταυτοπροσωπίας. Ο δικαιούχος θα πρέπει να έχει μαζί του και το πρωτότυπο στοιχείο πιστοποίηση της ταυτοπροσωπίας.

- ◆ Βιβλιάριο Υγείας του Ασφαλιστικού Ταμείου προς επίδειξη και σήμανση από τον αρμόδιο υπάλληλο του Κ.Ε.Π. για τη χορήγηση του δελτίου και φωτοαντίγραφο της σελίδας του βιβλιαρίου με τα στοιχεία του συνταξιούχου.
- ◆ Έγγραφο αποδοχή του επιχειρηματία ενός από τα καταλύματα που αναγράφονται στο ενημερωτικό φυλλάδιο, στο οποίο έχουν ήδη κάνει την κράτηση, για συγκεκριμένη χρονική περίοδο.
- ◆ Βεβαίωση του Ασφαλιστικού Φορέα, ότι δεν είναι δικαιούχοι της Εργατικής Εστίας και δεν τους παρακρατούνται εισφορές για το σκοπό αυτό ή αντίγραφο του σημειώματος σύνταξης, από το οποίο να προκύπτει ότι δεν παρακρατούνται εισφορές υπέρ της Εργατικής Εστίας.
- ◆ Υπεύθυνη Δήλωση την οποία θα υποβάλλουν οι συνταξιούχοι αγρότες, ότι δεν έχουν λάβει ή δεν πρόκειται να λάβουν μέρος, στο Πρόγραμμα Κοινωνικού Τουρισμού της Αγροτικής Εστίας είτε του προηγούμενου είτε του τρέχοντος έτους.

6. Καταλύματα και Προσφερόμενες Υπηρεσίες.

Στο πρόγραμμα συμμετέχουν ξενοδοχεία, ενοικιαζόμενα δωμάτια και διαμερίσματα όλων τάξεων, που διαθέτουν θέρμανση και δωμάτια με λουτρό.

7. Συνεισφορά (δαπάνη) δικαιούχου.

Οι συνταξιούχοι που θα επιλέξουν αυτό το πρόγραμμα, δεν θα καταβάλουν καμία οικονομική συμμετοχή για τη διανυκτέρευση. Η τιμή του πρωινού ή του γεύματος, για όσα καταλύματα διαθέτουν υπηρεσίες εστίασης, αναγράφεται στο ενημερωτικό φυλλάδιο.

8. Διάθεση των Δελτίων Κ.Τ. και των Ενημερωτικών Φυλλαδίων.

Τα ενημερωτικά φυλλάδια που περιλαμβάνουν όλες τις πληροφορίες του προγράμματος, τα συμμετέχοντα καταλύματα, και κάθε λεπτομέρεια, θα

διατίθενται από τα ΚΕΠ, τις Νομαρχίες, τις Διευθύνσεις Τουρισμού των Περιφερειών και την Κεντρική Υπηρεσία του ΕΟΤ. Τα δελτία Κοινωνικού Τουρισμού, θα διατίθενται αποκλειστικά από τα Κ.Ε.Π. (Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών) όλης της επικράτειας, καθημερινά εκτός αργιών, καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος.

9. Σχέσεις δικαιούχων και τουριστικών επιχειρήσεων.

α. Οι σχέσεις του δικαιούχου με τις επιχειρήσεις των καταλυμάτων που συμμετέχουν στο πρόγραμμα διέπονται από τον ισχύοντα Κανονισμό Σχέσεων Ξενοδόχων και Πελατών. β. Οι επιχειρηματίες υποχρεούνται να διαθέτουν στους δικαιούχους δωμάτια με ιδιαίτερο λουτρό και θέρμανση, να παρέχουν όλες τις εξυπηρετήσεις που προβλέπονται ανάλογα με την κατηγορία του καταλύματος χωρίς καμιά διάκριση από τους λοιπούς πελάτες. γ. Η σύνθεση πρωινού και γεύματος εφόσον δηλωθεί ότι θα παρέχεται, θα είναι σύμφωνη με τις ισχύουσες αγορανομικές διατάξεις και θα προσφέρεται υποχρεωτικά το ίδιο πρωινό και γεύμα στους κοινωνικούς τουρίστες όπως και στους άλλους πελάτες του καταλύματος.

10. Εφιστάται η προσοχή των συνταξιούχων που θα επιλέξουν το Πρόγραμμα, κυρίως στα ακόλουθα σημεία :

Ισχύς δελτίου Κοινωνικού Τουρισμού: Το Δελτίο Κοινωνικού Τουρισμού είναι αυστηρά προσωπικό, ισχύει αποκλειστικά για τον δικαιούχο και τα προστατευόμενα μέλη της οικογένειάς του και απαγορεύεται αυστηρά η χρήση του από άλλα άτομα. Ο ξενοδόχος υποχρεούται να δεχθεί στο κατάλυμά του τον δικαιούχο, μόνο αφού διαπιστώσει ότι τα στοιχεία της ταυτότητάς του ταυτίζονται με αυτά που αναγράφονται στο Δελτίο Κοινωνικού Τουρισμού. Για να είναι έγκυρο το δελτίο πρέπει να φέρει σφραγίδα του Κ.Ε.Π. που το χορήγησε και τις υπογραφές και σφραγίδες των αρμοδίων υπαλλήλων του. Δελτία που χορηγήθηκαν για το προηγούμενο πρόγραμμα και δεν

χρησιμοποιήθηκαν από τους δικαιούχους, δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν για το τρέχον πρόγραμμα. Στην περίπτωση αυτή, ο δικαιούχος οφείλει να τα προσκομίσει, μαζί με τα υπόλοιπα δικαιολογητικά στο Κ.Ε.Π., ώστε ο αρμόδιος υπάλληλος να τα ακυρώσει με διαγραφή και υπογραφή του και να χορηγήσει τα νέα δελτία. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις που ο δικαιούχος αδυνατεί να παραλάβει το δελτίο του προσωπικά, μπορεί να ορίζει άλλο άτομο με εξουσιοδότηση και βεβαίωση της υπογραφής του από Αστυνομικό Τμήμα ή άλλη αρμόδια Αρχή, η οποία θα κατατίθεται μαζί με τα υπόλοιπα δικαιολογητικά. Η παρούσα εγκύκλιος ενσωματώνεται στον Ενημερωτικό Κατάλογο του Προγράμματος και διανέμεται στους δικαιούχους και τους συλλογικούς φορείς των καταλυμάτων, προκειμένου να ενημερώσουν τα μέλη τους.

11.3 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ: ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης.

ΕΡΓΟ : *Κατάρτιση ανθρώπινου δυναμικού σε πιστοποιημένα κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης.*

ΑΝΑΘΕΤΟΥΣΑ ΑΡΧΗ: *Διεύθυνση Σχεδιασμού & ανάπτυξης περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης.*

Το Αναπτυξιακό Πλαίσιο

Μέχρι στιγμής το υπάρχον αναπτυξιακό πλαίσιο μπορεί κυρίως να χαρακτηριστεί ως αποτέλεσμα των δράσεων προγραμμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπως το INTERREG και το LEADER αλλά και εθνικών προγραμμάτων όπως το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (Π.Ε.Π.) της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης (Α.Μ.Θ.), τα Ο.Π.Α.Α.Χ. του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και ο Αναπτυξιακός Νόμος.

Το πλαίσιο αυτό συνέβαλλε στη δημιουργία τοπικών πολυσυλλεκτικών φορέων όπως η Αναπτυξιακή Εταιρία Δράμας και ο νεοσύστατος Φορέας Διαχείρισης Οροσειράς Ροδόπης. Τέτοια εταιρικά σχήματα λειτούργησαν και λειτουργούν προς τη συνειδητοποίηση των προβλημάτων σε τοπικό επίπεδο ενώ απλοποίησαν τις επενδυτικές διαδικασίες στο μέγιστο δυνατό. Παράλληλα,

ενίσχυσαν δράσεις σχετικές με την προστασία του περιβάλλοντος, πολιτιστικές δράσεις, κλπ. Από άποψη προώθησης του πολιτισμού μπορεί κανείς να αναφερθεί σε σχήματα όπως η Δημοτική Επιχείρηση Κοινωνικής, Πολιτιστικής και Τουριστικής Ανάπτυξης (Δ.Ε.Κ.ΠΟ.Τ.Α.) η οποία στοχεύει στη ανάδειξη του πολιτισμού στην περιοχή. Μέχρι στιγμής η εταιρία συνέβαλε στην ανάδειξη και προβολή της πολιτιστικής δημιουργίας Ελλήνων και Βαλκάνιων καλλιτεχνών, στην έκδοση έντυπου υλικού για την ιστορία και τον πολιτισμό της περιοχής, στην έκδοση μουσικών συλλογών τοπικής παραδοσιακής μουσικής, κλπ.

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιβάλλον (Ε.Π.ΠΕΡ.) από την άλλη έδρασε προς την κατεύθυνση της προστασίας και ανάδειξης σειράς οικοτόπων ειδικού ενδιαφέροντος καθώς και σημαντικών στοιχείων ανθρωπογενούς περιβάλλοντος των Νομών Δράμας και Ξάνθης. Το σημαντικότερο έργο που χρηματοδοτήθηκε από το πρόγραμμα αυτό είναι δημιουργία του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας Ροδόπης στο Παρανέστι, το οποίο περιλαμβάνει εκθεσιακό χώρο, αίθουσα διαλέξεων–συνεδριάσεων και εργαστηριακούς χώρους και το οποίο πλαισιώνεται από άλλα τέσσερα περιφερειακά κέντρα στην Πρασινάδα, στο Καρποφόρο, στο Καπνόφυτο και στη Σταυρούπολη. Ως προς το νέο σκέλος του προγράμματος κατά το Γ' ΚΠΣ, μπορεί να ειπωθεί ότι η σημαντικότερη ίσως παρέμβαση είναι η δημιουργία του Φορέα Διαχείρισης Ροδόπης, ενός πολυσυλλεκτικού φορέα ο οποίος θα επιφορτιστεί με την προστασία του περιβάλλοντος στην εν λόγω περιοχή μέσω μιας διαδικασίας δημιουργίας υποδομών και ενεργοποίησης του εθελοντικού στοιχείου. Τα προγράμματα LEADER II και plus από την άλλη (Β' και Γ' ΚΠΣ αντίστοιχα) όπως και το Ο.Π.Α.Α.Χ. μπορούν να χαρακτηριστούν ως ο πλέον σημαντικός αναπτυξιακός μοχλός της ορεινής υπαίθρου λόγω της τόνωσης της ντόπιας επιχειρηματικότητας σε μια περιοχή 11 όπου μια δεκαετία πριν οι υποδομές ήταν σχεδόν απύσες. Είναι ενδεικτικό (όπως αναφέρθηκε και παραπάνω) ότι τα παραπάνω προγράμματα – και μετά το πέρας της εφαρμογής τους – θα έχουν

συμβάλλει στην δημιουργία συνολικά 17 μονάδων διαμονής οικογενειακής μορφής. Ειδικότερα, το LEADER II (B' ΚΠΣ) συνέβαλε στη δημιουργία μονάδων διαμονής αλλά και στη σύσταση τριών επιχειρήσεων εστίασης, μίας μονάδας ενοικιάσεως σκι και ενός γυναικείου συνεταιρισμού παρασκευής παραδοσιακών προϊόντων στα Κοκκινόγεια.

Το τρέχον πρόγραμμα LEADER plus στήριξε τη σύσταση άλλων έξι επενδύσεων εστίασης και σχετικών με τον τουρισμό δραστηριοτήτων. Τέλος το πρόγραμμα Ο.Π.Α.Α.Χ. στηρίζει την κατασκευή ή ανακαίνιση επιπλέον τεσσάρων μονάδων εστίασης και τη βελτίωση δυο μονάδων ενοικίασης σκι. Αξιόλογες παρεμβάσεις μικρότερης ή μεγαλύτερης κλίμακας που συνέβαλαν στην ανάδειξη και τουριστική αξιοποίηση φυσικών στοιχείων ή ανθρωπογενών παρεμβάσεων σε διάφορους δήμους και οικισμούς πραγματοποιήθηκαν και από το Π.Ε.Π. Α.Μ.Θ. αλλά και από προγράμματα όπως το INTERREG από διάφορους άλλους φορείς όπως οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) τα Δασαρχεία της περιοχής, κλπ.

Πίνακας 11.3 - Προγράμματα Υλοποίησης

Α/ Α	ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΧΡΟΝΟΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	
			ΕΝΑΡΞΗ	ΛΗΞΗ
1	Διαχείριση του λαϊκού παραδοσιακού πολιτισμού.	ΔΡΑΜΑ	21/6/2004	13/9/2004
2	Εφαρμογή νέων τεχνολογιών στη συντήρηση και επισκευή αγροτικών οχημάτων και	ΔΡΑΜΑ	26/7/2004	20/10/2004

	ελκυστήρων.			
3	Τεχνικής κοπής και επεξεργασίας μαρμάρων και άλλων λίθων για οικοδομικές χρήσεις.	ΚΑΒΑΛΑ	3/1/2005	23/3/2005
4	Τεχνικές αποκατάστασης-συντήρησης διατηρητέων κτιρίων	ΚΟΜΟΤΗΝΗ	20/10/2004	14/1/2005

ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Επίπεδο πόρων – Το αναπτυξιακό «υπόστρωμα»

Φυσικό κεφάλαιο

Η ευρύτερη περιοχή του Νομού Δράμας χαρακτηρίζεται από περιοχές και στοιχεία που παρουσιάζουν εξαιρετικό ενδιαφέρον είτε από απόψεως χλωρίδας και πανίδας είτε από γεωλογική άποψη. Είναι προφανές ότι η ανάγκη διατήρησης των χαρακτηριστικών τους, στα πλαίσια της αειφορικής ανάπτυξης, είναι επιτακτική εφόσον τέτοιες περιοχές και 5 στοιχεία καλούνται να συνθέσουν ένα υπόστρωμα για την ανάπτυξη ήπιων μορφών τουρισμού που σχετίζονται με την φύση.

Ίσως ο οικολογικά πιο σημαντικός και ταυτόχρονα πιο ευαίσθητος φυσικός πόρος είναι το μοναδικό στην Ευρώπη Παρθένο Δάσος της Κεντρικής Ροδόπης το οποίο βρίσκεται στο Δήμο Παρανεστίου. Εκτείνεται σε μια έκταση 589,2 ha, έχει χαρακτηριστεί ως «Διατηρητέο Μνημείο της Φύσης» ενώ προστατεύεται και μέσω του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Ειδικών Ζωνών «NATURA 2000». Η εν λόγω περιοχή βρίσκεται υπό καθεστώς απόλυτης προστασίας με αυστηρότατους περιορισμούς ως προς την είσοδο επισκεπτών στον πυρήνα του. Άλλες προστατευμένες περιοχές του δικτύου «NATURA 2000» είναι:

- ◆ Το δάσος της Σημύδας

- ◆ Η Ελατιά
- ◆ Οι κορυφές Όρους Φαλακρό
- ◆ Το Κεφαλάρι
- ◆ Ο Μυλοπόταμος
- ◆ Οι κορυφές του Όρους Μενοίκιο – Όρος Κούσκουρας
- ◆ Οι κορυφές του Όρους Ορβηλος
- ◆ Το Όρος Χαϊντού Κούλα και οι γύρω κορυφές

Αξίζει να σημειωθεί ότι το δασικό σύμπλεγμα της Ελατιάς – εκτός από την αυταπόδεικτη παραγωγική του σημασία από δασοπονικής άποψης – αποτελεί το νοτιότερο στην Ευρώπη τμήμα εξάπλωσης της Ερυθρελάτης (*Picea abies*) με σημαντικές δυνατότητες τουριστικής ανάπτυξης λόγω των υπάρχουσών υποδομών σε αυτό. Το Φαλακρό, αποτελεί επίσης ένα σημαντικό πόρο μεγάλης οικολογικής και γεωλογικής σημασίας λόγω της αξιόλογης χλωριδικής του ταυτότητας (εκτιμάται ότι ξεπερνά τα 1.000 είδη) αλλά και των εντυπωσιακών γεωλογικών του σχηματισμών όπως το σπηλαιοβάραθρο της Χιονότρυπας και το φαράγγι των Πύργων. Το δυτικό όριο του Νομού Δράμας, το Μενοίκιο Όρος, αποτελεί την προς το νότο συνέχεια του Φαλακρού. Το βουνό χαρακτηρίζεται από έντονο ανάγλυφο, από τα ορεινά και υποαλπικά λιβάδια με πλούσια χλωρίδα, τα δάση οξιάς και οξιάς - υβριδογενούς ελάτης, το Δάσος, αιωνόβιων δένδρων καστανιάς και την πλούσια ορνιθοπανίδα που φιλοξενεί. Τέλος, στο δυτικό άκρο του δήμου Κ. Νευροκοπίου κοντά στα χωριά Βαθύτοπο και Κατάφυτο βρίσκεται το Δάσος της Κύκλας και το Δάσος του Όρβηλου με κύριο χαρακτηριστικό την πλούσια βλάστησή τους Έντονη είναι και η παρουσία του υδάτινου στοιχείου στο Νομό Δράμας, στοιχείο το οποίο έχει ιδιαίτερη σημασία τόσο από οικολογική όσο και από άποψη αναψυχής. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι ο Νέστος (ένας από τους μεγαλύτερους ποταμούς στην Ελλάδα) διατρέχει το μεγαλύτερο τμήμα του ορεινού τόξου του Νομού σχηματίζοντας τεχνητές λίμνες τουριστικού ενδιαφέροντος (λόγω της κατασκευής φραγμάτων στο Δήμο

Παρανεστίου) και παρέχοντας δυνατότητες ανάπτυξης δραστηριοτήτων όπως kayak ή rafting. Οι πηγές του ποταμού Αγγίτη αποτελούν και την είσοδο ουσιαστικά στο ομώνυμο σπήλαιο στο οποίο έχουν γίνει έργα τουριστικής αξιοποίησης και είναι επισκέψιμα τα πρώτα 500 μέτρα του. Το σπήλαιο έχει εξερευνηθεί σε μήκος 8.5 χιλ., είναι προσπελάσιμο στα πρώτα 2,5 χιλ., ενώ εκτιμάται υποθετικό μήκος πάνω από 12 χιλ. Τέλος θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη μνεία στις ιαματικές πηγές των Θερμιών στο Δήμο Παρανεστίου όπου η ύπαρξη θειούχου νερού με θερμοκρασία 50°C προσφέρει δυνατότητες ανάπτυξης δράσεων. Ήδη υπάρχει σχεδιασμός και προοπτική περαιτέρω ανάπτυξης του χώρου. Αξιοποιήσιμοι είναι δυνητικά και ο μεγάλος αριθμός καταρρακτών που βρίσκονται κυρίως στο Δήμο Παρανεστίου και πιο συγκεκριμένα αυτοί του Λεπίδα, του Τραχωνίου, της Αγίας Βαρβάρας και του Στραβορέματος. Εξαιρετικό ενδιαφέρον λόγω γεωλογικής και φυσικά τουριστικής αξίας είναι και οι διάσπαρτες στο Νομό πηγές με πιο αναγνωρίσιμες αυτές της Αγίας Βαρβάρας στο κέντρο της πόλης της Δράμας καθώς και αυτές του Μυλοπόταμου, του Κεφαλαρίου και του Αγγίτη (Μαάρα).

ΕΠΙΠΕΔΟ ΠΟΡΩΝ

Στην αναπτυξιακή διαδικασία οι πόροι είναι υψίστης σημασίας και ταυτόχρονα εξαιρετικά ευαίσθητοι. Ένα από τα θέματα που τίθενται λοιπόν είναι η έλλειψη αναγνώρισης των κινδύνων στο φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον. Τέτοια έλλειψη επίγνωσης είναι χαρακτηριστική στα αρχικά στάδια της τουριστικής ανάπτυξης και οφείλεται στην προσκόλληση των τοπικών κοινωνιών στο τουριστικό σύστημα και τα οφέλη του.

Οι συγκρούσεις με άλλες χρήσεις γης και δραστηριότητες είναι επίσης ένα σημαντικό θέμα το οποίο χρήζει χωροταξικού σχεδιασμού αλλά και διαλόγου με ένα ευρύ φάσμα φορέων αλλά και των τοπικών πληθυσμών. Σε πολλές περιπτώσεις πρέπει να προβληματιστούν οι τοπικοί φορείς για τη χωροθέτηση των τουριστικών δραστηριοτήτων καθώς το φυσικό περιβάλλον της περιοχής

αποτελεί ταυτόχρονα και πολύτιμο πόρο με την έννοια της άμεσης εκμετάλλευσης του (π.χ. δασοπονία, λατομική δραστηριότητα, κλπ.).

Επίσης, ένα άλλο σημαντικό ζήτημα το οποίο πρέπει να ληφθεί υπόψη είναι και ο ανταγωνισμός με άλλους προορισμούς με κοινά χαρακτηριστικά, και ιδιαίτερα με αυτούς πέραν των συνόρων. Σχετικά πρόσφατοι, δημοφιλείς και φθηνοί προορισμοί χιονοδρομικού ή και άλλου ενδιαφέροντος στη γειτονική Βουλγαρία ίσως αποτελούν μια ένδειξη αυτού του θέματος. Είναι χαρακτηριστικό – σύμφωνα με ανεπίσημα στοιχεία – ότι από τις αρχές Δεκεμβρίου που ξεκίνησε η λειτουργία του τελωνείου Εξοχής περισσότερα από 11.000 άτομα (η πλειοψηφία τους τουρίστες) πέρασαν στη γειτονική Βουλγαρία λόγω του σχετικά μικρότερου κόστους. Σε κάθε περίπτωση, η βελτιστοποίηση της ποιότητας του παραγόμενου τουριστικού προϊόντος και η ανάδειξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων του Νομού ίσως αποτελέσει την απάντηση.

ΘΕΣΜΙΚΟ - ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Αν και τα τουριστικά μεγέθη και οι υπάρχουσες υποδομές είναι σχετικά περιορισμένες στην παρούσα φάση, ενδείκνυται να αναπτυχθεί μια προβληματική προς τη χάραξη ενός ολιστικού αναπτυξιακού σχεδιασμού με συγκεκριμένες δράσεις και παρεμβάσεις και μέσω της λεπτομερούς κατανόησης της παρούσας κατάστασης. Θα έπρεπε ίσως να τεθεί – σε μακροχρόνιο ορίζοντα– και το ερώτημα του αν είναι απαραίτητη η σύσταση συντονιστικού οργάνου ανάπτυξης τουρισμού σε τοπικό επίπεδο και με δεδομένο ότι αυτή τη στιγμή δραστηριοποιούνται πληθώρα πολυσυλλεκτικών φορέων αλλά και Ο.Τ.Α. προς την κατεύθυνση της τουριστικής ανάπτυξης ιδιαίτερα σε επίπεδο υπαίθρου. Ένας άλλος επίσης κίνδυνος, ο οποίος σχετίζεται με τα παραπάνω, είναι και η αβεβαιότητα γύρω από το μέλλον πολυσυλλεκτικών φορέων έπειτα από τη παύση της χρηματοδότησης τους από εξωτερικούς πόρους. Έτσι, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι ίσως υπάρξει κίνδυνος ασυνέχειας του έργου και του τρόπου λειτουργίας τους παρά την δημιουργία των μέχρι τώρα υγιών βάσεων.

Καινοτόμες φόρμουλες όπως οι Συμπράξεις Ιδιωτικού και Δημοσίου Τομέα (Σ.Δ.Ι.Τ.) θα μπορούσαν να λειτουργήσουν προς την κατεύθυνση της διατήρησης τέτοιου είδους φορέων με απώτερο στόχο τη διατήρηση της ενδογενούς διαδικασίας ανάπτυξης.

Ένα από τα πιο καίρια ερωτήματα το οποίο συνδέεται άμεσα και με την τόνωση της τοπικής επιχειρηματικότητας είναι η αντίδραση και η στάση των δυνητικών επενδυτών μετά την παύση χρηματοδοτικών ενισχύσεων όπως τα τοπικά προγράμματα LEADER για παράδειγμα. Τέτοια προγράμματα βοήθησαν μη κλασικούς επενδυτές να δημιουργήσουν σημαντικές επιχειρήσεις σε τοπικό επίπεδο συμβάλλοντας έτσι προς την κινητοποίηση του ενδογενούς κεφαλαίου. Παραμένει ερωτηματικό το αν αυτό το επενδυτικό ενδιαφέρον θα συνεχιστεί μετά την τυχόν παύση χρηματοδοτήσεων.

Άρρηκτα συνδεδεμένο με το παραπάνω είναι και το θέμα της μελλοντικής εισχώρησης εξωγενών επιχειρηματιών τουρισμού μεγαλύτερης κλίμακας (π.χ. θεσμικοί επενδυτές ή εξειδικευμένοι tour-operators). Αναμφίβολα, σε τέτοια περίπτωση θα υπάρξει θέμα συναγωνισμού με τους τοπικούς μικροεπενδυτές και πιθανός αποκλεισμός τους στο μέλλον.

Όλα τα παραπάνω ζητήματα είναι σαφώς ανοιχτά προς συζήτηση, ειδικά δε σε αυτό το πρώιμο στάδιο της τουριστικής ανάπτυξης, αποτελούν ζητήματα μακρόπνοης και καλά μελετημένης στρατηγικής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12 - ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ

12.1 ΧΩΡΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης λειτουργούν 346 ξενοδοχειακές μονάδες, οι οποίες περιλαμβάνουν 9.011 δωμάτια και 17.204 κλίνες. Η πλειοψηφία των μονάδων βρίσκεται στον νομό Καβάλας ο οποίος συγκεντρώνει το 69% του συνόλου των καταλυμάτων και το 64% του συνόλου των δωματίων και των κλινών. Το γεγονός αυτό οφείλεται κυρίως στην

παρουσία μεγάλης τουριστικής προσφοράς στη Θάσο και στην πόλη της Καβάλας. Ακολουθεί ο νομός Έβρου με 18% σε μονάδες και 21% στα δωμάτια και στις κλίνες. Το γεγονός αυτό οφείλεται στην σημαντική ανάπτυξη που παρουσιάζει η τουριστική προσφορά της Σαμοθράκης και της Αλεξανδρούπολης – Ν. Χιλής. Σε μεγάλη απόσταση οι νομοί Ροδόπης όπου η συμμετοχή στην συνολική δυναμικότητα είναι 6%, Ξάνθης (με ποσοστά που κυμαίνονται σε 4%, 6% και 7%) και στην τελευταία θέση βρίσκεται ο νομός Δράμας με συμμετοχή 3% στον αριθμό μονάδων και στα δωμάτια, ενώ μόλις 2% στις κλίνες της Περιφέρειας. *(Βλ. Πίνακα 5, Παράρτημα)* Στους τελευταίους τρεις Νομούς τα τουριστικά καταλύματα χωροθετούνται κυρίως στις πρωτεύουσες των Νομών.

12.2 ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΦΙΞΕΩΝ, ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΩΝ, ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ

Σε αυτή την ενότητα παρατίθενται στοιχεία για τις αφίξεις επισκεπτών, τις διανυκτερεύσεις καθώς και για τον βαθμό πληρότητας των καταλυμάτων, στην περιοχή ΠΑΜΘ. Επιπλέον παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη των παραπάνω μεγεθών. Ειδικότερα όσον αφορά τις αφίξεις στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης την περίοδο 1996-2000 από τα διαθέσιμα στοιχεία του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού, προκύπτουν:

Όσον αφορά τις αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα κατά την εξεταζόμενη πενταετία σημειώνεται βαθμιαία ετήσια αύξηση.

Στο σύνολο της Περιφέρειας σημειώνεται το 1999 αύξηση ενώ το 2000 παρουσιάζεται η μεγαλύτερη για την διάρκεια της πενταετίας αύξηση, η οποία είναι αποτέλεσμα της αύξησης των αφίξεων σε όλους τους νομούς. *(Βλ. Πίνακα 6, Παράρτημα)*

Όσον αφορά τις διανυκτερεύσεις το 1996 – 2000 παρουσιάζεται αύξηση το 1997, μείωση το 1998 και αύξηση το 1999 και το 2000. *(Βλ. Πίνακα 7, Παράρτημα)*

Επίσης όσον αφορά τις διανυκτερεύσεις την τριετία 1995 - 1998 έχουμε αύξηση το 1996 και το 1997 ενώ το 1998 έχουμε μείωση των διανυκτερεύσεων. *(Βλ. Πίνακα 8, Παράρτημα)*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13 - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

13.1 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το θέμα της ανάπτυξης του ορεινού τουρισμού, απασχόλησε και συνεχίζει να απασχολεί τους επιστήμονες και τους ερευνητές. Δεν έχει φυσικά γίνει δυνατό να εξερευνηθεί μια λύση, δεν έχει γίνει μια πρόταση για το πώς θα επιτευχθεί η επιθυμητή ανάπτυξη. Αυτό οφείλεται στην πολυποικιλιά του τουριστικού φαινομένου καθώς και στην πολυποικιλιά των παραγόντων (περιβάλλον, πληθυσμός υποδοχής, επιχειρηματίες, μεσάζοντες κ.α.) που συμμετέχουν στην λειτουργία του τουρισμού.

Εξετάζοντας τους φυσικούς πόρους διαπιστώθηκε ότι η περιφέρεια είναι ιδιαίτερα πλούσια και σε ότι αφορά το πλήθος των πόρων, αλλά και σε ότι αφορά την ποικιλία. Προέκυψε το συμπέρασμα ότι με την κατάλληλη αξιοποίηση των πόρων αυτών είναι δυνατόν να ξεκινήσει για την περιφέρεια μια διαδικασία τουριστικής ανάπτυξης που ξεφεύγει από το δίπτυχο ήλιος-θάλασσα που δεν είναι μόνο κυρίαρχο για το σύνολο της χώρας, αλλά και για την σημερινή κατάσταση του τουρισμού στην ΠΑΜΘ.

Σημειώνεται ότι εκτός από την διαθεσιμότητα αυτών των φυσικών πόρων όπως βουνά, δάση, πλούσια χλωρίδα και πανίδα, υγροβιότοποι και άλλες περιοχές ειδικής προστασίας, αποτελεί ουσιώδη παράγοντα το γεγονός ότι οι πόροι αυτοί παραμένουν ανέγγικτοι, διατηρώντας τη φυσιογνωμία του «παρθένου».

Παρά το γεγονός ότι στην Ελλάδα δεν υφίσταται ουσιαστική ζήτηση από το

για τις «ήπιες» ή «εναλλακτικές» μορφές τουρισμού ακόμη, παρατηρούμε στο εσωτερικό της χώρας ένα δειλό, αλλά σταθερά αυξανόμενο κύμα ζήτησης προς τις μορφές αυτές.

Κατ' αυτόν τον τρόπο, με κατάλληλη αξιοποίηση των πόρων, οργάνωση της «παραγωγής» και εξασφάλιση των αναγκαίων υποδομών, μπορεί η Περιφέρεια να υπολογίσει σε μία αύξηση του τουρισμού που θα οφείλεται στις ήπιες μορφές τουρισμού.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ

Fenel. David. A. , (2001) Οικοτουρισμός, Αθήνα: Εκδόσεις Έλλην

Ηγουμενάκης. Ν. , (1998) Τουρισμός και Ανάπτυξη, Αθήνα: Εκδόσεις Interbooks

Ρούπας. Β. , (1997) Τουριστική Γεωγραφία Ελλάδος, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση

Λύτρας Περικλής. Ν. , (1993) Τουριστική Ψυχαγωγία, Αθήνα: Εκδόσεις Interbooks

Λύτρας. Περικλής. Ν. , (1983) Τουριστική Ανάπτυξη – Υποδομή Περιβάλλον, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση

Περιοδικό Business και Τουρισμός, Τεύχος 51

Περιοδικό Αγρόκτημα, Τεύχος 24

Περιοδικό Αποδράσεις – Οδηγός Διακοπών 2005

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΕΟΤ:

Ενημερωτικά Φυλλάδια

ΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ – ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΤΕΙ ΠΑΤΡΩΝ

Μωραΐτης. Σ. (1993) Ορεινός – Χειμερινός Τουρισμός Πάτρα: Εκδόσεις ΤΕΙ Πάτρας, αριθ. εισαγ: 1515

Σάλτος. Μ., Συμιακάκη. Μ, (1997) Συμβολή και Δυνατότητες Ανάπτυξης του Ορεινού Χειμερινού τουρισμού στην Ελλάδα , Πάτρα: Εκδόσεις ΤΕΙ Πάτρας, αριθ. εισαγ: 1525

ΑΛΛΕΣ ΠΗΓΕΣ

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

« Ημερήσια Ηλεκτρονική Εφημερίδα »

http://www.traveldailynews.gr/subcat.asp?subcategory_id=28(τελευταία πρόσβαση 30 Απριλίου 2008)

« Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας »

<http://www.remth.gr/index.php?lang=gr&sec=1&ctg=28> (τελευταία πρόσβαση 10 Μαΐου 2008)

« Ηλεκτρονική Εφημερίδα »

<http://www.tovima.gr/default.asp?pid=2&artid=154889&ct=3>(τελευταία πρόσβαση 5 Ιουνίου 2008)

« Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δράμας »

<http://www.drama.gr/tourismos.php?do=tourismos> (τελευταία πρόσβαση 30 Ιουνίου 2008)

« Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης »

http://www.eydamth.gr/CMS/index.php?option=com_content&view=article&id=97&Itemid=267 (τελευταία πρόσβαση 11 Σεπτεμβρίου 2008)

« Υπουργείο Μακεδονίας – Θράκης »

http://www.mathra.gr/default_292.aspx (τελευταία πρόσβαση 15 Σεπτεμβρίου 2008)

« Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων »

<http://www.sete.gr/default.asp?pid=14&la=1> (τελευταία πρόσβαση 25

Σεπτεμβρίου 2008)

« Η επίσημη Ελληνική Πύλη για τον Αγροτουρισμό »

http://www.agrotravel.gr/agro/site/AgroTravel/t_docpage?doc=/Documents/nav

[igationtravel/agrodefinition](http://www.agrotravel.gr/agro/site/AgroTravel/t_docpage?doc=/Documents/navigationtravel/agrodefinition) (τελευταία πρόσβαση 10 Οκτωβρίου 2008)

« Οι ιστοσελίδες της Ελληνικής Οικονομίας »

http://www.economics.gr/AllMedia/_gr/ (τελευταία πρόσβαση 20 Νοεμβρίου)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πίνακας 1: Αριθμός διανυκτερεύσεων στους Νομούς της Περιφέρειας Α.Μ.Θ. (1996 – 2003)

Πίνακας 2 : Επισκεψιμότητα σπηλαίου πηγών Αγγίτη κατ' έτος (2000 – 2005)

Πίνακας 3: Περίοδος λειτουργίας, αριθμός εισιτηρίων και έσοδα χιονοδρομικού κέντρου Φαλακρού κατά χιονοδρομική περίοδο (2002 – 2005)

Πίνακας 4: Οι κυριότερες θετικές και αρνητικές επιπτώσεις του τουρισμού

Πίνακας 5: Δυναμικότητα ξενοδοχείων Καταλυμάτων στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και Χωρική Κατανομή τους ανά Νομό (2001)

Πίνακας 6: Σύνολο αφίξεων Ημεδαπών – Αλλοδαπών σε ξενοδοχειακά καταλύματα της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης κατά την πενταετία 1996 – 2000

Πίνακας 7: Σύνολο Διανυκτερεύσεων Ημεδαπών – Αλλοδαπών σε Ξενοδοχειακά Καταλύματα Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης κατά την Πενταετία 1996 - 2000

Πίνακας 8: Σύνολο διανυκτερεύσεων στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης κατά την τετραετία 1995 - 1998

Πίνακας 1: Αριθμός διανυκτερεύσεων στους Νομούς της Περιφέρειας Α.Μ.Θ. (1996 – 2003)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	1996-2003 %
ΑΜΘ	1.336.638	1.448.496	1.376.342	1.463.115	1.506.319	1.478.168	1.431.779	1.398.507	4,63
Ν. Έβρου	311.284	354.971	350.366	341.531	371.483	352.231	332.115	295.151	-5,18
Ν. Ροδόπης	141.253	167.688	157.096	175.683	150.513	142.553	123.917	125.027	-11,49
Ν. Ξάνθης	119.145	106.887	100.526	108.529	119.938	124.701	122.161	141.628	18,87
Ν. Καβάλας	704.788	758.408	713.565	776.651	803.795	806.339	798.358	770.892	9,38
Ν. Δράμας	60.168	60.542	54.789	60.721	60.590	52.344	55.228	65.809	9,38
Ν. Δράμας (% ΑΜΘ)	4,50	4,18	3,98	4,15	4,02	3,54	3,86	4,71	4,67

Πηγή: Thomaidis (2003)

Πίνακας 2 : Επισκευσιμότητα σπηλαίου πηγών Αγγίτη κατ' έτος (2000 – 2005)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2000 – 2005 (%)
Μεμονωμένοι	8.000	23.000	20.000	16.000	18.000	18.000	125,00
Γκρουπ	2.000	4.000	7.000	6.000	8.000	5.000	150,00
Σχολεία	2.000	6.000	5.000	3.000	6.000	6.000	200,00
Σύνολο	12.000	33.000	32.000	25.000	32.000	29.000	141,67

Πηγή: Thomaidis (2003)

Πίνακας 3: Περίοδος λειτουργίας, αριθμός εισιτηρίων και έσοδα χιονοδρομικού κέντρου Φαλακρού κατά χιονοδρομική περίοδο (2002 – 2005)

ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ			
	2002/2003	2003/2004	2004/2005
Ημέρες λειτουργίας	82	54	61
Έναρξη	14/12	26/12	25/12
Λήξη	10/4	30/3	15/4
Εισιτήρια	22.446	19.317	27.230

Πηγή: Thomaidis (2003)

Πίνακας 4: Οι κυριότερες θετικές και αρνητικές επιπτώσεις του τουρισμού

ΑΡΝΗΤΙΚΑ - ΘΕΤΙΚΑ		
ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	<ul style="list-style-type: none"> • Μείωση ποσότητας περιβαλλοντικών πόρων (π.χ. νερό) • Μόλυνση (Ατμοσφαιρική, εδαφική, κλπ.) • Καταστροφή ή αλλοίωση οικοσυστημάτων 	<ul style="list-style-type: none"> • Εξοικονόμηση πόρων με σκοπό την καλύτερη προστασία του περιβάλλοντος • Τόνωση οικολογικής συνείδησης • Δημιουργία επαγγελματιών σχετικών με την προστασία της φύσης
ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ - ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Αλλοίωση τοπικού πολιτισμού και παράδοσης • Δημιουργία εντάσεων μεταξύ κοινωνικών ομάδων λόγω άνισης συμμετοχής στη διαδικασία ή λόγω συγκρούσεων χρήσης γης • Ηθικά θέματα (εγκληματικότητα, βία, κλπ.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Επαναξιολόγηση και προώθηση του τοπικού πολιτισμού (κουλτούρας) καθώς και της παράδοσης • Δημιουργία κοινωφελών υποδομών • Ενθάρρυνση συμμετοχικής διαδικασίας
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Οικονομικές εκροές • Έντονη εποχικότητα • Εξάρτηση από τον τουρισμό 	<ul style="list-style-type: none"> • Οικονομικές εισροές • Δημιουργία υποδομών • Τόνωση απασχόλησης • Οικονομική αναζωογόνηση

Πηγή: Thomaidis (2003)

Πίνακας 5: Δυναμικότητα ξενοδοχείων Καταλυμάτων στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και Χωρική Κατανομή τους ανά Νομό (2001)

	Μονάδες	%	Δωμάτια	%	Κλίνες	%
Έβρος	63	18%	1.896	21%	3.598	21%
Ροδόπη	20	6%	582	6%	1.093	6%
Ξάνθη	15	4%	570	6%	1122	7%
Δράμα	9	3%	232	3%	428	2%
Καβάλα	239	69%	5731	64%	10.963	64%
Σύνολο Περιφέρειας	346	100%	9.011	100%	17.204	100%

Πηγή: Ξενοδοχείο επιμελητήριο – Δ/ση Τουρισμού Περιφέρειας Ανατ. Μακεδονίας και Θράκης

Πίνακας 6: Σύνολο αφίξεων Ημεδαπών – Αλλοδαπών σε ξενοδοχειακά καταλύματα της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης κατά την πενταετία 1996 – 2000

ΝΟΜΟΣ		ΕΤΟΣ				
		1996	1997	1998	1999	2000
	Ημεδαποί	133.749	152.593	149.601	151.041	160020
Έβρου	Αλλοδαποί	7.099	7.131	8.080	7.713	8.916
	Σύνολο	140.847	159.724	157.681	158.754	168.936
	Ημεδαποί	48.897	57.614	54.599	56.465	57.257
Ροδόπης	Αλλοδαποί	2.769	2.898	1.401	4.746	4.851
	Σύνολο	51.666	60.512	56.000	61.211	62.108
	Ημεδαποί	49.776	45.940	48.034	51.418	74.574
Ξάνθης	Αλλοδαποί	3.844	4.063	3.701	3.571	5.940
	Σύνολο	53.620	50.003	51.735	54.989	80.514
	Ημεδαποί	18.615	21.017	19.487	21.355	23.907
Δράμας	Αλλοδαποί	1.549	1.510	1.320	1.634	2.123
	Σύνολο	20.164	22.527	20.807	22.989	26.030
	Ημεδαποί	120.726	137.188	142.008	148.340	154.210
Καβάλας	Αλλοδαποί	64.272	69.297	65.563	63.741	77.989
	Σύνολο	184.998	206.485	207.571	212.081	232.199

Πηγή: Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού

Πίνακας 7: Σύνολο Διανυκτερεύσεων Ημεδαπών – Αλλοδαπών σε Ξενοδοχειακά Καταλύματα Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης κατά την Πενταετία 1996 – 2000

ΝΟΜΟΣ		ΕΤΟΣ				
		1996	1997	1998	1999	2000
	Ημεδαποί	294.247	333.031	327.804	321.103	353.896
Έβρου	Αλλοδαποί	17.037	21.940	22.562	20.428	25.559
	Σύνολο	311.284	354.971	350.366	341.531	379.455
	Ημεδαποί	131.534	155.402	144.180	153.927	125.840
Ροδόπης	Αλλοδαποί	9.719	12.286	12.916	21.756	22.610
	Σύνολο	141.253	167.688	157.096	175.683	148.450
	Ημεδαποί	102.255	94.237	89.564	98.254	125.614
Ξάνθης	Αλλοδαποί	16.890	12.650	10.962	10.275	14.421
	Σύνολο	119.145	106.887	100.526	108.529	140.035
	Ημεδαποί	54.528	54.777	49.690	55.507	53.232
Δράμας	Αλλοδαποί	5.640	5.765	5.099	5.214	7.663
	Σύνολο	60.168	60.542	54.789	60.721	60.895
	Ημεδαποί	306.195	324.375	338.681	384.298	382.100
Καβάλας	Αλλοδαποί	398.593	434.033	374.884	392.353	410.027
	Σύνολο	704.788	758.408	713.565	776.651	792.127
	Ημεδαποί	888.759	961.822	949.919	1.013.089	1.040.682
Περιφέρεια	Αλλοδαποί	447.879	486.674	426.423	450.026	480.280
	Σύνολο	1.336.638	1.448.496	1.376.342	1.463.115	1.520.962

Πηγή: Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού

Πίνακας 8: Σύνολο διανυκτερεύσεων στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης κατά την τετραετία 1995 - 1998

Έτος	Διανυκτερεύσεις	Αριθμός Τουριστών
1995	Ξενοδοχεία	1.237.910
	Camping	125.527
	Δωμάτια	439.583
	Σύνολο	1.803.020
1996	Ξενοδοχεία	1.336.638
	Camping	119.258
	Δωμάτια	477.703
	Σύνολο	1.933.599
1997	Ξενοδοχεία	1.448.496
	Camping	136.552
	Δωμάτια	521.339
	Σύνολο	2.106.387
1998	Ξενοδοχεία	1.376.342
	Camping	112.055
	Δωμάτια	497.461
	Σύνολο	1.985.858

Πηγή: Επεξεργασία

